

महाराष्ट्र शासन

महाराष्ट्र राज्याचे मध्यम मुदतीचे राजकोषीय धोरण,
राजकोषीय धोरणाच्या व्युहरचनेचे विवरणपत्र आणि प्रकटीकरणे

२०२६-२०२७

**MEDIUM TERM FISCAL POLICY,
FISCAL POLICY STRATEGY STATEMENT AND
DISCLOSURES FOR MAHARASHTRA STATE
2026-2027**

वित्त विभाग
FINANCE DEPARTMENT

2026

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	तपशील	पृष्ठ क्रमांक
१	अनुपालन विषयक निवेदन	३
२	नमुना क-१ - मध्यम मुदतीच्या राजकोषीय धोरणाचे विवरणपत्र	५
३	नमुना क-२ - राजकोषीय धोरणाच्या व्यूहरचनेचे विवरणपत्र	१९
४	प्रकटीकरण	२४

अनुपालनविषयक निवेदन

महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ (सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १६) च्या कलम ३ नुसार राज्य शासनाने राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहासमोर, प्रत्येक आर्थिक वर्षी, राजकोषीय धोरणाची खालील नमूद दोन विवरणपत्रे सादर करणे आवश्यक आहे :-

- मध्यम मुदतीचे राजकोषीय धोरण विवरणपत्र.
- राजकोषीय धोरणाच्या व्यूहरचनेचे विवरणपत्र.

या आवश्यकतेनुसार, वरील विवरणपत्रे राज्य विधानमंडळासमोर सादर करण्यात येत आहेत.

राज्य शासनाच्या राजकोषीय घडामोडींमध्ये अधिकाधिक पारदर्शकतेची शाश्वती देण्यासाठी याबाबतची प्रकटीकरणे लोकहितास्तव सभागृहाच्या पटलावर ठेवण्यात येत आहेत.

देवेंद्र फडणवीस

मुख्यमंत्री

दिनांक: ६ मार्च, २०२६

नमुना क-१

(नियम ६ पहा)

मध्यम मुदतीचे राजकोषीय धोरण विवरणपत्र

क. राजकोषीय निर्देशक - राज्य स्थूल उत्पन्नाच्या टक्केवारीनुसार आवर्ती लक्ष्ये:-

महाराष्ट्र राजकोषीय उत्तरदायित्व व अर्थसंकल्पीय व्यवस्थापन नियम, २००६ (२००८ च्या सुधारणेसह) च्या नियम ६ अन्वये राजकोषीय व्यवस्थापनासाठीची तीन वर्षांची आवर्ती लक्ष्ये प्रत्येक वित्तीय वर्षात राज्य शासनाने विधिमंडळापुढे मांडणे आवश्यक आहे. लक्ष्ये ठरविताना अर्थव्यवस्थेतील विचलनाच्या अनुषंगाने करावयाची राजकोषीय उपाययोजना लक्षात घेण्यात आलेली आहे.

मागील तीन वर्षांसाठीचे महत्त्वाचे राजकोषीय निर्देशक, सन २०२६-२७ ची अर्थसंकल्पीय आकडेवारी तसेच आगामी दोन वर्षांसाठीची आवर्ती लक्ष्ये खालील विवरणपत्रात दर्शविली आहेत :-

तक्ता १ : राजकोषीय निर्देशक - सरकती लक्ष्ये :-

बाब	प्रत्यक्ष खर्चावर आधारीत		अर्थसंकल्पीय अंदाज	सुधारित अंदाज	अर्थसंकल्पीय अंदाज	पुढील २ वर्षांसाठीची लक्ष्ये/उद्दिष्टे	
	२०२३-२४	२०२४-२५	२०२५-२६	२०२५-२६	२०२६-२७	२०२७-२८	२०२८-२९
१	२	३	४	५	६	७	८
१. स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीनुसार नुसार महसूली आधिक्य (+) / तूट(-)	-०.३४%	-०.७३%	-०.९९%	-०.९९%	-०.७५%	-०.३६%	-०.२७%
२. स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीनुसार राजकोषीय तूट	२.२३%	-३.०२%	-२.९५%	२.९७%	२.७८%	-२.६९%	-२.६९%
३. स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीनुसार कर महसूल	१०.६२%	११.७०%	१२.१४%	११.८९%	११.३९%	११.६६%	११.६६%
४. स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीनुसार एकूण संचित कर्ज (ऋण)	१७.७२%	२०.४०%	२०.१७%	१९.१०%	२०.३९%	१९.००%	१९.००%
५. स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारी नुसार एकूण आकस्मिक दायित्वे	२.०१%	३.१४%	३.९१%	३.५४%	३.८४%	३.९५%	४.०४%
६. महसूली जमेच्या टक्केवारीनुसार आकस्मिक दायित्वे	१८.९३%	२६.८६%	३२.२२%	३०.०५%	३३.७३%	३३.८४%	३४.६४%
७. महसूली जमेच्या टक्केवारीनुसार व्याज प्रदान	११.६०%	११.०९%	११.५३%	११.३७%	११.३७%	१०.९६%	१०.८१%

टीप : i) स्थूल राज्य उत्पन्न हे सन २०११-१२ पासूनच्या नवीन मालिकेनुसार चालू किंमतीवर आधारीत आहे.

ii) एकूण अदत्त दायित्वामध्ये स्थिर विनिमय दराने बाह्य सहाय्यित प्रकल्प कर्ज अंतर्भूत आहे; प्रक्षेपणासाठी स्थिर विनिमय दर ग्राह्य धरण्यात आला आहे.

ख : राजकोषीय निर्देशकांची आधारभूत गृहीतके:-

१. **स्थूल राज्य उत्पन्न वृद्धी :-** सन २०२५-२६ च्या सुधारित अंदाजानुसार राज्याचे स्थूल राज्य उत्पन्न रुपये ५१,००,५९७ कोटी असून अर्थव्यवस्थेत वाढ होत असल्याने सन २०२६-२७ चे चालू किमतीनुसार वार्षिक स्थूल राज्य उत्पन्न रुपये ५४,०८,५९४ कोटी इतके अपेक्षित आहे. सन २०२५-२६ च्या सुधारीत अंदाजाच्या तुलनेत स्थूल राज्य उत्पन्नामध्ये ६.०४ % इतकी वाढ झाली आहे.

२. **महसूली जमा:-** सन २०२५-२६ चे महसूली जमेचे रुपये ५,६०,९६३.८२ कोटी इतके अर्थसंकल्पीय अंदाज असून त्यामध्ये ९.८३% वाढ धरून सन २०२६-२७ साठी रुपये ६,१६,०९८.८२ कोटी इतके अर्थसंकल्पीय अंदाज निश्चित केले आहेत.

(क) **कर महसूल :-** कर महसूलामध्ये राज्याचा स्वतःचा कर तसेच केंद्र शासनाकडून केंद्रीय निव्वळ करातील राज्य हिस्सा अंतर्भूत आहे. सन २०२५-२६ साठी कर महसूलाचे रुपये ४,९७,४९६.६९ कोटीचे सुधारीत अंदाज आहेत, जे मूळ अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या ४.२०% ने जास्त आहेत. सन २०२६-२७ मध्ये कर महसूलात सन २०२५-२६ च्या कर महसूलाच्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत ७.६४% वाढ अपेक्षित असून सन २०२६-२७ चे अर्थसंकल्पीय अंदाज रुपये ५,१३,८६०.९५ कोटी इतके प्रस्तावित केले आहेत.

(ख) **एकूण कर महसूलातील स्वतःच्या कर महसूलाचा हिस्सा :-** राज्यात स्वतःच्या कर महसूलामध्ये राज्य वस्तू व सेवा कर (एकात्मिक वस्तू व सेवा करासह), राज्य मूल्यवर्धित कर, मुद्रांक व नोंदणी शुल्क, राज्य उत्पादन शुल्क, वीजेवरील कर, वाहनावरील कर, जमीन महसूल, व्यवसाय कर, माल व उतांरुवरील कर, इतर कर व शुल्क या अंतर्गत कर महसूल जमा केला जातो. स्वतःच्या कर महसूलाचे सन २०२५-२६ साठी रुपये ३,८७,६७३.७२ कोटीचे अर्थसंकल्पीय अंदाज नमूद केले असून, रुपये ४,०९,५९३.३५ कोटीचे सुधारीत अंदाज प्रस्तावित केले आहेत. सन २०२६-२७ करीता, स्वतःच्या कर महसूलाचे रुपये ४,१५,६५२.६० कोटी इतके अर्थसंकल्पीय अंदाज प्रस्तावित केले असून, सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत ७.२२ % ने वाढ अपेक्षित आहे.

(ग) करेतर महसूल :- करेतर महसूलात व्याजाच्या रकमा, दंड, शुल्क, सेवा शुल्क, लाभांश, नफा, स्वामित्वधन जमा रकमा इत्यादींद्वारे मिळणाऱ्या महसूलाचा समावेश आहे. सन २०२५-२६ साठी करेतर महसूलाचे रुपये ३३,०५२.४४ कोटीचे अर्थसंकल्पीय अंदाज नमूद केले असून, रुपये ३५,९९९.९४ कोटीचे सुधारीत अंदाज प्रस्तावित केले आहेत. सन २०२६-२७ करीता करेतर महसूल रुपये ३६,१२७.६९ कोटी इतके अपेक्षित अर्थसंकल्पीय अंदाज प्रस्तावित केले असून, सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत ९.३०% ने वाढ अपेक्षित आहे.

(घ) केंद्रीय करातील राज्य हिस्सा :- १५व्या वित्त आयोगाच्या अंतिम अहवालातील शिफारशीनुसार सन २०२१-२२ ते २०२५-२६ या कालावधीमध्ये केंद्र शासनाकडून केंद्रीय निव्वळ करातील ४१% हिस्सा राज्यांकरीता देण्याचे निश्चित केले असून, त्यापैकी महाराष्ट्र राज्यास ६.३१ टक्के देण्याचे ठरले आहे. उपरोक्त परिस्थितीनुसार महाराष्ट्र राज्यासाठी निश्चित केलेल्या केंद्रीय निव्वळ करापोटीच्या आकडेवारीनुसार सन २०२५-२६ चे अर्थसंकल्पीय अंदाज रुपये ८९,७२६.३० कोटी आहेत. सन २०२५-२६ चे सुधारीत अंदाज रुपये ८७,९०३.३६ कोटी आहेत. सन २०२६-२७ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार राज्यास रुपये ९८,२०८.३५ कोटी रक्कम मिळणे अपेक्षित आहे.

(ङ) सहायक अनुदान :- यामध्ये केंद्रीय योजना, केंद्र पुरस्कृत योजना, राज्य योजना, केंद्रीय वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार अनुदाने, वस्तू व सेवा कराच्या नुकसान भरपाईपोटी प्राप्त होणारी रक्कम व राज्यांना देण्यात येणारी इतर अनुदाने इत्यादींचा समावेश आहे. सदर रकमा अंतर्भूत करून सहायक अनुदानाचा सन २०२५-२६ साठी रुपये ६८,०००.५० कोटी इतक्या रकमेचे सुधारीत अंदाज आहे. तर सन २०२६-२७ करीता रुपये ६६,११०.१८ कोटी इतका अर्थसंकल्पीय अंदाज निश्चित केला आहे.

३. भांडवली जमा:- सन २०२५-२६ मध्ये भांडवली जमेत अर्थसंकल्पीय अंदाज रुपये १,९६,१६०.८६ कोटीच्या तुलनेत सुधारीत अंदाजात ७.९८% वाढ झाली असून, सुधारीत अंदाज रुपये २,११,८१४.८६ कोटी आहेत. सन २०२६-२७ करीता भांडवली जमेसाठी अंदाजे रुपये २,१७,७८४.५० कोटी इतके अर्थसंकल्पीय अंदाज निश्चित केले आहेत.

४. **महसूली खर्च** :- सन २०२५-२६ साठी महसूली खर्चाचे सुधारीत अंदाज रुपये ६,३८,५४३.७८ कोटी इतके आहेत. सन २०२६-२७ साठी महसूली खर्चाचे अर्थसंकल्पीय अंदाज रुपये ६,५६,६५१.१५ कोटी इतके निश्चित केले असून, त्यापैकी बांधिल महसूली खर्चाचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे:-

तक्ता ३ : बांधिल महसूली खर्च

(रुपये कोटीत)

वर्ष	वेतन	निवृत्तीवेतन	व्याज प्रदाने
सन २०२५-२६ (सु.अं.)	१,४७,९८७	६७,२७९	६२,०३१
सन २०२६-२७ (अ.अं.)	१,७५,९५१	९२,३७९	७०,०५५

५. **भांडवली खर्च** - भांडवली खर्चाचे सन २०२५-२६ चे सुधारीत अंदाज रुपये १,७४,९३२.१९ कोटी आहेत. सन २०२६-२७ करीता रुपये १,७७,३४२.१६ कोटीचे अर्थसंकल्पीय अंदाज निश्चित केले आहेत.

- (६) **राजकोषीय तूट** - सन २०२४-२५ ची प्रत्यक्ष राजकोषीय तूट स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या २.६९% इतकी होती. सन २०२५-२६ मध्ये राजकोषीय तूटीचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी अर्थसंकल्पीय अंदाज २.७६% होते तर सुधारीत अंदाज २.९७ % इतके आहेत. अर्थव्यवस्थेत होत असलेली वाढ लक्षात घेऊन सन २०२६-२७ साठी राजकोषीय तूटीचे अंदाज २.७८% इतके निश्चित केलेले आहेत.

- (७) **महसूली तूट** - सन २०२४-२५ मध्ये महसूली तूट स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.६५ % इतकी होती. सन २०२५-२६ मध्ये महसूली तूटीचे स्थूल राज्य उत्पन्नाशी अर्थसंकल्पीय अंदाज ०.९३% होते, तर सुधारीत अंदाज ०.७३% इतके आहेत. महसूली जमेत वाढ धरून सन २०२६-२७ या वित्तीय वर्षात महसूली तूट राज्य स्थूल उत्पन्नाच्या ०.७५% पर्यंत कमी करण्याचे उद्दीष्ट ठेवण्यात आले आहे.

- (८) **व्याज प्रदाने** - सन २०२४-२५ मध्ये महसूली जमेच्या टक्केवारीनुसार व्याजाचे प्रदान ११.०९% इतके होते. सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार व्याजाचे प्रदान

११.५३ % होते तर सुधारीत अंदाजानुसार ते महसूली जमेच्या १०.३१% इतके राहणे अपेक्षित आहे.

ग :- पुढील मुद्द्यांच्या संदर्भात आर्थिक स्थैर्याचे मुल्यांकन

(एक) सर्वसाधारणपणे, जमा रकमा व खर्च यामधील आणि विशेषतः महसूली जमा रकमा व महसूली खर्च यामधील ताळेबंद :-

- १.१. सन २०२६-२७ मध्ये एकूण महसूली जमा रुपये ६,१६,०९८.८२ कोटी इतकी अपेक्षित धरली असून त्यामध्ये राज्याचा स्वतःचा कर महसूल रुपये ४,१५,६५२.६० कोटी जो स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या (२०२६-२७ च्या) ७.६९% आहे व केंद्र शासनाचा निव्वळ करातील राज्य हिस्सा रुपये ९८,२०८.३५ कोटी इतका आहे जो स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या १.८२% आहे.
- १.२. करेतर महसूलात सन २०२६-२७ मध्ये रुपये ३६,१२७.६९ कोटी म्हणजेच सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत ९.३०% वाढ अपेक्षित आहे. सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार राज्याच्या स्वतःच्या कर महसूलाच्या (रुपये ४,१५,६५२.६० कोटी) तुलनेत करेतर (रुपये ३६,१२७.६९ कोटी) महसूलाचे प्रमाण स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या साधारणतः ०.६७ % इतके आहे.
- १.३. सन २०२६-२७ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजामध्ये सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत मुद्रांक व नोंदणी शुल्क ८.२३% वाढ गृहीत धरून रुपये ६८,६००.०० कोटी इतका कर संकलन अपेक्षित आहे.
- १.४. राज्यात वस्तु व सेवा कराच्या संकलनात २०२५-२६ या वित्तीय वाढ दिसून येत आहे.
- १.५. राज्य उत्पादन शुल्काचे संकलनात आर्थिक वर्ष २०२६-२७ मध्ये सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत ८% वाढ अपेक्षित धरून अर्थसंकल्पीय अंदाज रुपये ३५१८२.५० कोटी इतके अंदाजित केले आहेत.
- १.६. महसूली खर्चाच्या सन २०२५-२६ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजाच्या तुलनेत सन २०२६-२७ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजात ८.२१% वाढ झाली आहे.
- १.७. राजकोषिय व ऋणस्थितीचा आढावा घेण्याकरिता मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील संनियंत्रण समितीची बैठक दि.२३.०५.२०२५ व दि. १४.१०.२०२५ रोजी घेण्यात आली आहे.

(दोन) बाजारातून घेतलेल्या कर्जाक रकमा व भांडवली जमा रकमा यांचा उत्पादक मत्ता निर्माण करण्यासाठी वापर करणे.

एक ट्रिलियन डॉलर अर्थव्यवस्थेसाठी राज्यातील भांडवली गुंतवणूक मोठ्या प्रमाणात वाढविण्यात येत आहे. राज्यातील विविध सार्वजनिक उपक्रम, विशेष हेतू कंपन्या आणि महानगरपालिका यांच्या माध्यमातून पायाभूत सुविधांचे प्रकल्प कालबद्धरित्या पूर्ण करण्यात येतील.

पायाभूत सुविधांसाठी सार्वजनिक बांधकाम विभाग व महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळामार्फत विविध रस्ते विकास प्रकल्पांद्वारे तसेच नगर विकास विभाग व महाराष्ट्र मुंबई महानगर विकास प्राधिकरणामार्फत भरीव भांडवली गुंतवणूक करण्यात आली आहे. यापूर्वीच मान्यता दिलेले सर्व पायाभूत सुविधा प्रकल्प प्रगतीपथावर असून त्याबाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.:-

२.१) स्वातंत्र्यवीर सावरकर सागरी सेतू (वर्सोवा वान्द्रे सागरी सेतू) प्रकल्प :-

वर्सोवा व वांद्रे यांना जोडणारा सागरी सेतू सागरी पूल १३.८५ कि.मी. लांबीचा आहे. सार्वजनिक बांधकाम विभाग, शासन निर्णय दि.२५.०७.२०२४ अन्वये सदर प्रकल्पासाठी रु.१८,१२०.९६ कोटी इतक्या सुधारीत किंमतीस मान्यता देण्यात आली आहे. सदर प्रकल्पाचे २२% काम पूर्ण झाले आहे. त्यासाठी आजतागायत रु.३,६९५.४१ कोटी इतका खर्च झालेला आहे. सदर प्रकल्पाचे काम मे २०२८ अखेरपर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजित आहे.

२.२) पुणे शहराभोवतालचा चक्राकार वळण मार्ग (Ring Road) प्रकल्प :-

पुणे शहराभोवतालच्या चक्राकार वळण मार्गाची लांबी सुमारे १७३.७२ कि.मी आहे. वळण मार्ग (पूर्व) (उर्स ते सोरतापवाडी) या प्रकल्पाला शासन निर्णय दि.१४.१०.२०२४ अन्वये रु.१९,७४१.२० कोटी इतक्या सुधारीत किंमतीसह, तर प्रस्तुत वळण मार्ग (पश्चिम) (उर्स ते वरवे) या प्रकल्पाला रु.२२,५३६.५० कोटी इतक्या सुधारीत किंमतीसह, अशा दोन स्वतंत्र प्रकल्पाच्या सवलत करारनाम्यांना मान्यता देण्यात आली आहे. दि.०२.१२.२०२२ रोजीच्या शासन निर्णयामध्ये पुणे बाह्य वळण चक्राकार मार्ग या प्रकल्पाच्या भूसंपादनासाठी लागणारा

अंदाजित रु.१०,५२० कोटी इतक्या निधीस मान्यता देण्यात आली आहे. सदर प्रकल्पाचे जमीन अधिग्रहण ७८.१०% पूर्ण झाले असून उर्वरीत जमीन अधिगृहण मार्च, २०२६ अखेर पूर्ण होईल. प्रस्तावित पुणे रिंग रोड प्रकल्पांतर्गत एकूण १२ बांधकाम पॅकेजेस असून त्यापैकी ०९ पॅकेजच्या कामांना कार्यारंभ आदेश देण्यात आलेले आहेत.

२.३) विरार ते अलिबाग बहुउद्देशिय वाहतुक मार्गिका प्रकल्पाच्या नवघर ते बळावली (कि.मी. ०/०० ते कि.मी. १७/१००) भाग-१:-

सदर प्रकल्पाची अंदाजित किंमत रु.६६.२५३.२५ कोटी आहे. सदर प्रकल्प किंमतीस प्रशासकीय मान्यता आणि सवलत करारनाम्यास मान्यता मिळण्याची बाब प्रस्तावित आहे. मात्र शासन निर्णय दि.०२.१२.२०२२ अन्वये विरार ते अलिबाग बहुउद्देशिय वाहतुक मार्गिका या प्रकल्पाच्या भूसंपादनासाठी लागणाऱ्या अंदाजित रु.२२,२२३ कोटी इतक्या निधीस मान्यता देण्यात आली असून सदर कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे. त्यासाठी आजपर्यंत रु.३,४०७.७० कोटी इतका निधी वितरीत करण्यात आलेला आहे. सदर प्रकल्पाचे काम डिसेंबर २०२७ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजित आहे.

२.४) हिंदु हृदयसम्राट बाळासाहेब ठाकरे महाराष्ट्र समृद्धी महामार्गास जोडणाऱ्या जालना ते नांदेड द्रुतगती महामार्गाचे बांधकाम :-

नांदेड शहरातील हिंगोली गेट बाफना चौक देगलूर नाका ते छत्रपती चौक (धनेगाव जंक्शन) रस्त्याच्या सुधारणेसह, उड्डाणपुलाचे व गोदावरी नदीवरील पुलाचे बांधकाम हे जालना ते नांदेड द्रुतगती महामार्ग प्रकल्पांतर्गत करण्यात येणार आहे. शासन निर्णय दि.१४.१०.२०२४ अन्वये रु.२४,७०२.९२ कोटी इतक्या सदर प्रकल्पाच्या प्रशासकीय किंमतीसह, सवलत करारनाम्यास मान्यता देण्यात आली आहे. शासन निर्णय दि.०२.१२.२०२२ अन्वये जालना-नांदेड द्रुतगती महामार्ग या प्रकल्पाच्या भूसंपादनासाठी लागणारा अंदाजित रु.२,८८६ कोटी इतक्या निधीस मान्यता देण्यात आली आहे. त्यापैकी रु.२१४० कोटी इतकी रक्कम हुडको या वित्तीय संस्थेमार्फत कर्जस्वरूपात उपलब्ध करून घेण्यात येत आहे. सदर काम जुलै २०२७ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजित आहे.

२.५) रायगड जिल्ह्यातील रेवस ते सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील रस्ता सागरी महामार्ग:-

सदर प्रकल्पासाठी अपेक्षित खर्च रु. २७,२९० कोटी इतका असून, हा प्रकल्प “अंशदान ठेवी” तत्वावर महामंडळामार्फत हाती घेण्यास मान्यता देण्यात आली आहे. सदर महामार्गवरील ९ खाडीपुलाच्या बांधकामासाठी आतापर्यंत रु. ९३५.८७ कोटी इतका खर्च झालेला आहे.

२.६) वस्तू व सेवा कर भवन या नवीन इमारतीचे (प्रशिक्षण केंद्र व सभागृह यांच्यासह) बांधकाम करणे, वडाळा, मुंबई:-

शासन निर्णय दि.०७.११.२०१४अन्वये सदर प्रकल्पाची निविदापूर्व कार्यवाही करण्यास अनुमती व त्याप्रयोजनार्थ सल्लागार नियुक्तीस मान्यता देण्यात आली आहे. सदर प्रकल्पाचे बांधकाम अंशदान ठेव या वर आधारित असून बांधकाम खर्च रु.२,६४६.६० कोटी असून सुमारे ४६% टक्के काम पूर्ण आहे. सदर प्रकल्पासाठी आजतागायत रु.१,१०८.९६ कोटी इतका खर्च झालेला आहे.

२.७) हिंदु हृदयसम्राट बाळासाहेब ठाकरे महाराष्ट्र समृद्धी महामार्गावरील सिंदखेडराजा ते शोगाव भक्तीमार्ग बांधणे :-

हिंदु हृदयसम्राट बाळासाहेब ठाकरे महाराष्ट्र समृद्धी महामार्गावरील सिंदखेडराजा ते शोगाव भक्ती महामार्गाच्या १०९.५२७ कि.मी. लांबीच्या अंतिम आखणीस शासन निर्णय दि.०७.०२.२०२४ अन्वये मान्यता प्रदान करण्यात आली असून पुढील प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

२.८) मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प:-

(१) मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प (MUTP-२) :

या प्रकल्पाचा खर्च राज्य शासन व केंद्र शासन ५०:५० या प्रमाणात करणार आहे. प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु. ५,३०० कोटी (एमयुटीपी-२अ रु.३,६६१ कोटी व एमयुटीपी-२ब - रु.१,६६९ कोटी) इतका आहे. एमयुटीपी-२अ प्रकल्पासाठी जागतिक बँकेकडून रु.१,९१०

कोटी कर्ज घेण्यात आले आहे. एमयुटीपी-२अ प्रकल्पामध्ये रेल्वे डब्यांची खरेदी, रेल्वे गाड्यांची देखभाल व्यवस्था, ट्रेसपास कंट्रोल उपाययोजना, तांत्रिक सहाय्य, इत्यादी घटक प्रकल्पांचा समावेश असून एमयुटीपी-२ब मध्ये सीएसएमटी-कुर्ला दरम्यान ५वी व ६ वी मार्गिका, ठाणे-दिवा दरम्यान ५वी व ६वी मार्गिका, हार्बर लाईनचा विस्तार, रेल्वे स्थानकांची सुधारणा, ट्रेसपास कंट्रोल उपाययोजना इत्यादी घटक प्रकल्पांचा समावेश आहे. एमयुटीपी-२अ अंतर्गत घटक प्रकल्पांची अंमलबजावणी कार्यवाही पूर्ण झाली असून, एमयुटीपी-२ब मधील काही घटक प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत तर काही अंमलबजावणीच्या विविध टप्प्यात आहेत. सदर प्रकल्पाची आतापर्यंत एकूण ८८ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(२) मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प टप्पा-३ (MUTP-३) :-

सदर प्रकल्पात विरार-डहाणू दरम्यान रेल्वे मार्गाचे चौपदरीकरण करणे, कर्जत-पनवेल मार्गाचे दुपदरीकरण करणे, ऐरोली-कळवा दरम्यान उन्नत रेल्वे मार्ग बांधणे, नवीन रेल्वे गाड्या खरेदी करणे, पश्चिम रेल्वे मार्गाच्या मध्य विभागात ट्रेस पास कंट्रोल बांधणे, तसेच तांत्रिक सहाय्य अशा कामांचा समावेश आहे. महाराष्ट्र शासन व रेल्वे मंत्रालय यांनी या प्रकल्पास मान्यता दिली आहे. या प्रकल्पाचा खर्च केंद्र शासन व राज्य शासन यांच्यामार्फत ५०:५० टक्के या प्रमाणात करण्यात येत आहे. प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.१०,९४८ कोटी इतका आहे. सदर प्रकल्पासाठी रु.३,५०० कोटी रकमेचे एआयआयबी बँकेचे केंद्र व राज्य शासनाकडून समप्रमाणात कर्ज घेण्यात आले आहे व उर्वरित रु.७,४४७ कोटी रक्कम राज्य व केंद्र शासनाकडून उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. सदर प्रकल्पासाठी राज्य शासनाच्या ५० टक्के आर्थिक हिश्याचा भार काही प्रमाणात सिडको तर उर्वरित मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या मार्फत सोसावयाचा आहे. सदर प्रकल्पाची आतापर्यंत एकूण ७० टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(३) मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प टप्पा-३अ (MUTP-३A) :-

सदर प्रकल्पात सीएसएमटी-पनवेल, सीएसएमटी-कल्याण व चर्चगेट-विरार रेल्वे मार्गिकेवर सीबीटीसी प्रणाली लागू करणे, रेल्वे स्थानकांचा विकास व नव्या रेल्वे गाड्या खरेदी करणे, रेल्वे गाड्यांची देखभाल सुविधा, तांत्रिक सहाय्य, कल्याण-बदलापूर दरम्यान ३री व ४ थी मार्गिका टाकणे, बोरीवली-विरार दरम्यान ५वी व ६वी मार्गिका टाकणे, कल्याण व आसनगाव दरम्यान ४ थी मार्गिका टाकणे, गोरेगाव ते बोरीवली हार्बर मार्गिकेचा विस्तार, कल्याण जंक्शन येथे लांब पल्ल्याच्या व उपनगरीय रेल्वे मार्गिकांचे विभाजन करणे इ. महत्वाच्या कामांचा समावेश आहे. प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.३३,६९० कोटी इतका आहे. सदर प्रकल्पासाठी राज्य शासनाच्या ५० टक्के आर्थिक हिश्याचा भार काही प्रमाणात सिडको, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, बृहन्मुंबई महानगरपालिका व नवी मुंबई महानगरपालिका यांनी सोसावयाचा आहे. सदर प्रकल्पास राज्य शासनाने दि.११ एप्रिल, २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये सुधारीत मान्यता प्रदान केली आहे. सदर प्रकल्पाची आतापर्यंत एकूण २० टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

२.९) मुंबई महानगर प्रदेशातील मेट्रो रेल्वे प्रकल्प:-

(१) मुंबई मेट्रो रेल्वे लाईन-२ब :-

मुंबई मेट्रो मार्ग-२ब (डी.एन.नगर-मंडाळे) (लांबी २३.६ कि.मी. स्थानके-२०) या प्रकल्पाची अंदाजित किंमत रु.१०,९८६ कोटी आहे. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत ९२ टक्के इतकी भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(२) मुंबई मेट्रो रेल्वे लाईन ३ :-

मुंबई मेट्रो लाईन - ३ (कुलाबा-बांद्रा-सिड्हा) या (लांबी ३३.५ कि.मी. स्थानके-२७) प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.२३,१३६ कोटी होता. मुंबईची स्थानिक व भौगोलिक परिस्थिती पाहता प्रकल्प अंमलबजावणी दरम्यान आलेल्या तांत्रिक अडचणी, जमीन अधिग्रहणामधील किंमतवाढ, पुनर्वसन तसेच कोविड-२०१९ व कारशेडच्या जागा निश्चितीबाबतचे असलेले प्रश्न

विचारात घेऊन मूळ प्रकल्प किंमत रु.२३,१३६ कोटीमध्ये रु.१०,२६९.८२ कोटी इतक्या रकमेने वाढ झाल्याने प्रकल्पाच्या सुधारित सविस्तर प्रकल्प अहवालास रु.३३,४०५.८२ कोटी खर्चाच्या सुधारीत वित्तीय सहभाग आराखड्यासह, राज्य शासनाने दि. २५ ऑगस्ट २०२२ रोजी तत्त्वतः मान्यता दिली आहे. यामध्ये Japan International Cooperation Agency या वित्तीय संस्थेकडून अतिरिक्त कर्ज घेण्यास तसेच केंद्र व राज्य शासनाच्या वाढीव वित्तीय हिश्यास मान्यता देण्यात आली आहे. सदर प्रकल्पाच्या सुधारीत प्रकल्प किंमतीस केंद्र शासनाने दि.२९ फेब्रुवारी २०२४ रोजी मान्यता प्रदान केली आहे. दि.०८ ऑक्टोबर २०२५ पासून सदरहू संपूर्ण मार्गिका प्रवाशी वाहतुकीसाठी खुली करण्यात आली आहे.

(३) मुंबई मेट्रो रेल्वे लाईन ४ :-

मुंबई मेट्रो मार्ग-४ (वडाळा-घाटकोपर-मुलुंड-ठाणे-कासारवडवली) (लांबी ३२.५ कि.मी. स्थानके-३०) या प्रकल्पाची अंदाजित किंमत रु.१४,५४९ कोटी आहे. सदर मेट्रो रेल्वे प्रकल्पास प्राधिकरणामार्फत रु. ५,९६१ कोटी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहेत. सदर प्रकल्पावरील केंद्रीय कराच्या ५० टक्के व राज्य / स्थानिक करांसाठी मिळून एकूण रु.३,६९३ कोटी दुय्यम कर्ज सहाय्य म्हणून उपलब्ध करावयाचे आहे व उर्वरित रक्कम ही आंतरराष्ट्रीय वित्तीय संस्थांकडून कर्ज रूपाने उपलब्ध होणार आहे. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत ९० टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(४) मुंबई मेट्रो मार्ग ४अ :-

मुंबई मेट्रो मार्ग-४अ (कासारवडवली-गायमुख) (मेट्रो लाईन-४ चा विस्तार) या (लांबी २.७ कि.मी. स्थानके-२) मेट्रो प्रकल्पास मा. मंत्रिमंडळाने दिनांक २७ नोव्हेंबर २०१८ रोजी मान्यता दिली आहे. सदर प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.९४९ कोटी इतका आहे. सदर प्रकल्पास मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत रु.५,१७.५१ कोटी, राज्य शासनानामार्फत केंद्रीय कराच्या (५० टक्के) आणि राज्य शासनाच्या कराच्या (१०० टक्के रक्कम व जमिनीचा खर्च याकरिता रु.१५७.७७ कोटी इतके दुय्यम कर्ज व उर्वरित आंतरराष्ट्रीय बँकेचे कर्ज अशाप्रकारे

निधी उभारण्यात येणार आहे. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत ९६.३६ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(५) मुंबई मेट्रो मार्ग-५:-

मुंबई मेट्रो मार्ग-५ (ठाणे-भिवंडी-कल्याण) या (लांबी २४.९ कि.मी. व स्थानके-१५) प्रकल्पाची अंदाजित किंमत रु.८,४९६.५१ कोटी आहे. सदर मेट्रो रेल्वे प्रकल्पास प्राधिकरणामार्फत रु.४,७०७ कोटी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहेत. सदर प्रकल्पावरील केंद्रीय कराच्या ५० टक्के व राज्य शासनाचे कर (१०० टक्के) तसेच जमिनीची किंमत याकरिता एकूण रु.१,३५२.२५ कोटी दुय्यम कर्ज सहाय्य म्हणून राज्य शासनाकडून उपलब्ध करावयाचे आहे व उर्वरित रक्कम ही आंतरराष्ट्रीय वित्तीय संस्थांकडून कर्ज रूपाने उपलब्ध होणार आहे. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून ठाणे-भिवंडी या टप्पा-१ मध्ये आतापर्यंत ९७.५१ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(६) मुंबई मेट्रो मार्ग-६ :-

मुंबई मेट्रो मार्ग ६ (स्वामी समर्थ नगर-जोगेश्वरी-विक्रोळी) (लांबी १४.५ कि.मी. स्थानके-१३) या प्रकल्पाची अंदाजित किंमत रु. ६,७९६ कोटी आहे. सदर मेट्रो रेल्वे प्रकल्पास प्राधिकरणामार्फत रु.३,१९५.०२ कोटी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहेत. सदर प्रकल्पावरील केंद्रीय कराच्या ५० टक्के व राज्य शासनाचे कर (१०० टक्के) तसेच जमिनीची किंमत याकरिता एकूण रु.१,८२०.५९ कोटी दुय्यम कर्ज सहाय्य म्हणून राज्य शासनाकडून उपलब्ध करावयाचे आहे, व उर्वरित रक्कम ही आंतरराष्ट्रीय वित्तीय संस्थांकडून कर्ज रूपाने उपलब्ध होणार आहे. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत ८५.९७ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(७) मुंबई मेट्रो मार्ग ९ व ७अ :-

मेट्रो मार्ग ९ (दहिसर ते मिरा-भाईंदर) पूर्णतः उन्नत (लांबी १०.४० कि.मी.) व मेट्रो मार्ग ७अ (अंधेरी ते छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ) (मेट्रो मार्ग ७ चा विस्तार)

(लांबी ३.१७ कि.मी.) या प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.६,६०७ कोटी इतका आहे. सदर प्रकल्पात मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत रु.३,३३६.५१ कोटी, राज्य शासनामार्फत केंद्रीय कराच्या (५० टक्के) आणि राज्य शासनाच्या कराच्या (१०० टक्के) रक्कम व जमिनीचा खर्च याकरीता रु.१,६३१.२४ कोटी इतके बिनव्याजी दुय्यम कर्ज व वित्तीय संस्थेकडून रु.१,६३९.२५ कोटीचे कर्ज प्राप्त होणार आहे. सदर प्रकल्पातील मेट्रो मार्ग ९ व मार्ग ७अ प्रकल्पांचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत अनुक्रमे ९८.९७ आणि ६७.५५ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

२.१०) नागपूर मेट्रो रेल्वे प्रकल्प टप्पा-२:-

सदर प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.६,७०८ कोटी इतका आहे. त्यामध्ये राज्य शासनाचा सहभाग हा समभाग रु.९९८.२० कोटी व दुय्यम कर्ज सहाय्य रु.२१२ कोटी असा असून केंद्र शासनाचा सहभाग हा समभाग रु.९९८.२० कोटी व दुय्यम कर्ज सहाय्य रु.१९७ कोटी असा राहणार आहे. इतर भागधारकांकडून रु.७१७ कोटी उपलब्ध होणार आहेत. तसेच, केएफडब्ल्यू, जर्मनी या बाह्य वित्तीय सहाय्य संस्थेकडून रु.३,५८५.६० कोटी कर्ज घेण्याचे प्रस्तावित आहे. सदर प्रकल्पाची एकूण लांबी ४३.८० कि.मी. इतकी असून त्यामध्ये कॉरिडोर १A- मिहान ते एमआयडीसी ईएसआर, कॉरिडोर २A- ऑटोमेटेड स्केअर ते कन्हान नदी, कॉरिडोर ३A-लोकमान्य नगर ते हिंगणा व कॉरिडोर ४A- प्रजापती नगर ते ट्रान्सपोर्ट नगर यांचा समावेश आहे. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत ३३ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

२.११) पुणे महानगरातील मेट्रो रेल्वे प्रकल्प

(१) पिंपरी-चिंचवड (पी.सी.एम.सी.) ते निगडी कॉरीडॉर क्र.१ए :-

पुणे मेट्रो रेल्वे प्रकल्प टप्पा-१ मधील मार्गिका क्रमांक-१ (पिंपरी-चिंचवड ते स्वारगेट) च्या विस्तारीत "पिंपरी-चिंचवड (पी.सी.एम.सी.) ते निगडी कॉरीडॉर क्र.१ए " उन्नत मेट्रो मार्गीकेचा अंदाजित खर्च रु.९४६.७३ कोटी इतका आहे. सदर मेट्रो रेल्वे प्रकल्पासाठी केंद्र शासनाकडून अनुदान स्वरूपात रु.६७.०२ कोटी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहेत. राज्य

शासनाकडून अनुदान स्वरूपात रु.७९.०८ कोटी व प्रकल्पावरील केंद्रीय कराच्या ५० टक्के व राज्य/स्थानिक करांसाठी मिळून एकूण रु.९०.६३ कोटी दुय्यम कर्ज सहाय्य म्हणून उपलब्ध करावयाचे आहेत. सदर प्रकल्पाचे स्थापत्य काम प्रगतीपथावर असून आतापर्यंत ३५.५१ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

(२) हिंजवडी ते शिवाजीनगर मेट्रो रेल्वे प्रकल्प :-

हिंजवडी ते शिवाजीनगर या मेट्रो रेल्वे प्रकल्पाची सार्वजनिक खाजगी सहभागाने संकल्पना करा, बांधा, आर्थिक पुरवठा करा, वापरा व हस्तांतरित करा (DBFOT) तत्त्वावर पुणे महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत अंमलबजावणी करण्यात येत असून सदर प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च रु.८,३१३ कोटी इतका आहे. सद्यःस्थितीत सदर प्रकल्पाची ९२ टक्के भौतिक प्रगती साध्य झाली आहे.

नमुना क-२

(नियम ७ पहा)

राजकोषीय धोरणाच्या व्यूहरचनेचे विवरणपत्र

क. राज्याच्या अर्थव्यवस्थेचा दृष्टीकोन व राजकोषीय धोरणाचा एकंदर आढावा :-

- १) सन २०२५-२६ च्या पूर्वानुमानानुसार राज्याच्या अर्थव्यवस्थेमध्ये सन २०२४-२५ तूलनेत ७.९% वाढ अपेक्षित आहे. तर, देशाच्या अर्थव्यवस्थेत ७.४% वाढ अपेक्षित आहे. तरी राज्य अर्थव्यवस्थेच्या वाढीचा वेग देशाच्या अर्थव्यवस्थेपेक्षा कायमस्वरूपी अधिक राहील, याकरीता राजकोषीय धोरणाची दिशा ठेवणे अपेक्षित आहे. याकरीता खालील बाबींवर लक्ष केंद्रित करण्यात येत आहे.

१.१ राज्य पायाभूत सुविधा आणि दळणवळण प्रकल्पातून रोजगार निर्मिती - राज्य पायाभूत सुविधा आणि दळणवळण प्रकल्पांवर लक्ष केंद्रीत करीत आहे, ज्याचे मध्यम ते दीर्घकालीन आर्थिक वाढ आणि रोजगार निर्मिती हे दूरगामी परिणाम आहेत.

१.२ देशांतर्गत, परकीय गुंतवणूक वाढविणे - सन २०२६ मध्ये स्विट्झर्लंडमधील दावोस येथे आयोजित जागतिक आर्थिक परिषदेमध्ये राज्य शासनाचे ७८ कंपन्यांसोबत सामंजस्य करार झाले असून रु.३० लाख कोटींहून अधिक रुपयांची गुंतवणूक आणि सुमारे ४० लाख प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष रोजगार निर्मिती होणार आहे.

१.३ महसुली तूट सिमित राखणे - राज्याच्या विकासाचा दर, हा शासकीय महसुलाच्या वाढीवर अवलंबून असल्यामुळे, राज्याचे महसुली उद्दिष्ट पूर्ण करण्यासाठी सातत्याने प्रयत्न करण्यात येत असून, सन २०२५-२६ या वित्तीय वर्षात अर्थसंकल्पीय तरतुदीच्या १०७.२२% महसुली जमा होणे अपेक्षित असून याद्वारे सन २०२५-२६ या वित्तीय वर्षात महसुली तूट सिमित राखण्यासाठी मदत झाली आहे.

१.४ राजकोषीय तूट सिमित राखणे:- राज्याच्या पायाभूत सुविधा आणि दळणवळण प्रकल्पातील गुंतवणुकीकरीता, राज्य शासनाच्या दायित्वामध्ये मोठ्या प्रमाणात वाढ दिसून येत आहे. सन २०२५-२६ या वित्तीय वर्षाकरीता राज्य शासनाने स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या टक्केवारीनुसार राजकोषीय तूटीचे निश्चित केलेले लक्ष्य साध्य झाले आहे. राज्य शासनाला राज्य स्थूल उत्पन्नाच्या ३ % मर्यादेत वार्षिक कर्ज उभारणी करता येते.

- २) राज्य शासनाच्या एकूण कर्जाचे, स्थूल राज्य उत्पन्नाशी प्रमाण २५% च्या आत ठेवणे आवश्यक आहे. सन २०२४-२५ (प्रत्यक्ष) नुसार राज्यावरील संचित दायित्वाचे राज्य स्थूल उत्पन्नाशी प्रमाण २०.४०% आहे. सन २०२६-२७ मध्ये साधारणतः २०.३९% इतके कर्ज अपेक्षित आहे. (२५ % ऋणाच्या मर्यादेत)
- ३) सन २०२४-२५ (प्रत्यक्ष) नुसार कर्जावरील व्याजाचे महसुली जमेशी प्रमाण ११.०९% आहे. सन २०२६-२७ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार हे प्रमाण ११.३७% इतके (कमी / अधिक) राहणे अपेक्षित आहे.

ख. आगामी वित्तीय वर्षाचे राजकोषीय धोरण व व्यूहरचनात्मक प्राधान्यक्रम धोरण: -

शाश्वत, पर्यावरणपूरक व सर्वसमावेशक विकास साधण्याचे राज्याचे धोरण आहे. महागाई नियंत्रणात येण्याची चिन्हे असल्यामुळे, राज्याच्या अर्थव्यवस्थेला ऊर्जा प्राप्त करून देण्यासाठी धोरण प्रभावीपणे राबविणे आवश्यक आहे.

- (१) **करविषयक धोरण :-** राजकोषीय धोरणाचे लक्ष्य साध्य करण्यासाठी करविषयक धोरण हा महत्त्वाचा भाग आहे. सन २०२६-२७ च्या अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार राज्याच्या स्वतःच्या कर उत्पन्नामध्ये राज्य वस्तू व सेवा कराचा हिस्सा अंदाजे ४५.०१% इतका आहे. वस्तू व सेवा कर अंमलबजावणी नंतर कर वाढीचे अधिकार वस्तू व सेवा कर परिषदेला आहेत. त्यामुळे आगामी वर्षात राज्य उत्पादन शुल्क, मोटार वाहन विभाग, नोंदणी व मुद्रांक शुल्क अंतर्गत विविध कर तसेच करेतर महसूल वाढविण्यावर भर देण्यात येईल. महसूलाची गळती रोखणे आणि थकीत करांच्या वसूलीसाठी प्रयत्न करण्यात येतील. करचुकवेगिरीच्या प्रकरणी काटेकोर पावले उचलली जातील.

(२) खर्चविषयक धोरण -

- २.१ **बांधिल खर्च -** सन २०२६-२७ अर्थसंकल्पीय अंदाजानुसार एकूण महसुली खर्चाच्या ५१.५३% हा वेतन, निवृत्तीवेतन व व्याजावरील बांधिल खर्चाचा समावेश आहे. महसूल खर्च आटोक्यात ठेवण्यासाठी सार्वजनिक कर्जाचे कार्यक्षम व्यवस्थापन, खर्चाचा प्राधान्यक्रम, मर्यादित संसाधनांचे प्रभावीपणे व्यवस्थापन यांसारख्या अनेक उपाययोजना राबविण्याचा राज्य सातत्याने प्रयत्न करीत आहे.

२.२ भांडवली खर्च - एक ट्रिलीयन डॉलर अर्थव्यवस्थेसाठी राज्यातील भांडवली गुंतवणूक मोठ्या प्रमाणात वाढविण्यात येत आहे. राज्यातील विविध सार्वजनिक उपक्रम, विशेष हेतू कंपन्या आणि महानगरपालिका यांच्या माध्यमातून पायाभूत सुविधांचे प्रकल्प कालबद्धरित्या पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे. याकरीता राज्यातील संबंधित सार्वजनिक उपक्रम, विशेष हेतू कंपन्या आणि महानगरपालिका यांना अनुदाने, भागभांडवल वा कर्ज स्वरूपात निधी उपलब्ध करून देण्यात येत असल्याने, राज्याच्या महसूली व भांडवली खर्चात मोठी वाढ अपेक्षित आहे. दुसरीकडे मनुष्यबळ विकास, शिक्षण, आरोग्य आणि पाणीपुरवठा यांसारख्या प्राधान्य क्षेत्रातील खर्चात आगामी वर्षामध्ये वाढ करणे आवश्यक आहे.

२.३ अर्थव्यवस्थेला गती मिळण्यासाठी राज्यांना भांडवली खर्चाकरीता मदत देण्याच्या दृष्टीने केंद्र सरकारने सन २०२०-२०२१ पासून "Scheme of Special Assistance to States for Capital Expenditure" ही योजना सुरु केली आहे. या अंतर्गत राज्यांना ५० वर्षात परतफेड करावयाचे बिनव्याजी कर्ज देण्यात येते. या योजनेंतर्गत महाराष्ट्र राज्याला सन २०२५-२६ मध्ये रुपये ११,१९९.३७ कोटी इतका निधी प्राप्त झाला आहे. केंद्र सरकारने सन २०२६-२७ मध्येही ही योजना सुरु ठेवली आहे.

(तीन) मध्यम मुदतीचे कर्ज व्यवस्थापन धोरण (शासकीय ऋण उभारणी) - राज्यास विकास कामासाठी कर्ज उभारणी करणे आवश्यक आहे. आता पायाभूत सुविधांच्या आधुनिकीकरणासाठी आर्थिक वर्ष २०२६-२७ मध्ये सरकारी कर्जात आणखी वाढ संभाव्य आहे. कार्यक्षम कर्ज व्यवस्थापनाद्वारे व्याजाच्या रकमा कमी करण्यासाठी विविध उपाययोजना करण्यात येत आहेत. यामध्ये दीर्घ मुदतीच्या कर्ज रोख्यांबरोबरच अल्प मुदतीचे कर्ज रोखे उभारणी व पुनःउभारणी (Reissue) करणे यांसारख्या उपाययोजनांचा समावेश आहे. कर्ज खात्याच्या (Debt portfolio) जोखीमेचे सुलभ व्यवस्थापन करणे, दीर्घ वित्तीय जोखीम कमी करणे, वित्तीय धोरणाचे मजबुतीकरण व शासकीय रोखे बाजार उत्तमरित्या कार्यरत राहणे यांकरिता भारतीय रिझर्व्ह बँकेने महाराष्ट्र राज्यासाठी मध्यम मुदतीचे कर्ज व्यवस्थापन धोरण (MTDS) तयार केले आहे. राज्य शासनाने सदर धोरण स्वीकारण्यास सहमती दर्शविली आहे.

सन २०२६-२७ या वित्तीय वर्षात एकूण रुपये १,९२,०६९ कोटी कर्ज उभारणी करण्याचे प्रस्तावित आहे. सदर कर्जापैकी ७८.१०% कर्ज ही खुल्या बाजारातून स्वस्त दराने उभारणी करण्यात येणार आहे. खुल्या बाजारातून उभारण्यात येणारी निव्वळ कर्ज रुपये १,५०,००० कोटी हे वित्तीय तुटीच्या ७३.४३% आहे.

(४) **आकस्मिक व इतर दायित्वे** - विविध शासकीय उपक्रम, महामंडळे, विशेष हेतु सहाय्य कंपन्या व सहकारी संस्था यांना पायाभूत सुविधा उभारण्याकरीता कर्ज उभारणी करावी लागते. याकरीता शासनाकडून या संस्थांना हमी देण्यात येते. सन २०२५-२६ मध्ये देण्यात आलेली अदत्त हमी एकूण रुपये १,८०,७५८.६१ कोटी एवढी आहे. हमी आवाहनीत झाल्यास त्याचे सर्वस्वी दायित्व राज्य शासनाचे असते.

(५) **अखर्चित निधी** : स्थानिक स्वराज्य संस्था, प्राधिकरणे व शासकीय विभाग यांनी, त्यांना वितरित करण्यात आलेला व विहित मुदतीत खर्च न केलेला, आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्या खाती शिल्लक असलेला निधी शासनास परत करण्याबाबत सर्व विभागांना सूचना देण्यात आल्या आहेत. सदर निर्णयाची अंमलबजावणी कोषागारामार्फत प्रभावीपणे करण्यात येत आहे.

घ. धोरणांतील बदलांची कारणमीमांसा - राज्याचे आर्थिक धोरण हे बदलत्या जागतिक परिस्थितीनुरूप सुसंगत ठेवण्याचा प्रयत्न असतो. राजकोषीय व्यवस्थापन तत्वांपासून अंशतः होणाऱ्या बदलाबाबतची कारणमीमांसा पुढील प्रमाणे आहे: -

१. नैसर्गिक आपत्ती - विविध नैसर्गिक आपत्तींमधील बाधित नागरिकांसाठी राज्यांकडून सहाय्य करण्यात आले आहे.

- जून ते ऑक्टोबर, २०२५ या कालावधीत अतिवृष्टी व पूर यांमुळे शेतीपिके / शेतजमिनीच्या नुकसानी करीता बाधित शेतकरी कुटुंबियांना शेतपिकाचे व शेतजमिनीचे झालेले नुकसान तसेच आगामी रब्बी हंगामासाठी बी-बीयाणे व इतर अनुषंगीक सहाय्यभूत उपाययोजनासाठी रुपये १५,५७६ कोटी इतक्या रकमेचे सहाय्य केले आहे.

२. नागरीकरणाचा विस्तार - विकसित आणि जास्त लोकसंख्या असलेल्या राज्यांपैकी महाराष्ट्र हे एक राज्य असल्याने नागरीकरणाचा वेग जास्त आहे. वाढत्या

नागरीकरणामुळे वाढत्या विजेची मागणी, पाणीपुरवठा, घराची मागणी, वाहतूक व्यवस्था व इतर पायाभूत सुविधा यांकरिता राज्याच्या वित्तीय व्यवस्थेवर ताण येतो.

ड. राजकोषीय धोरणांचे मुल्यमापन -

जमा व खर्चाचा समतोल साधून त्यायोगे राज्यावरील कर्ज हे विहित वित्तीय निर्देशकांच्या मर्यादेत ठेवण्यात राज्य यशस्वी ठरले आहे. राज्याचे आर्थिक आरोग्य सुदृढ ठेवणे ही राज्य शासनाच्या राजकोषीय धोरणाची दिशा असेल. राज्याची अर्थव्यवस्था सन २०२९-३० पर्यंत १ ट्रिलीयन डॉलर व देशाच्या शतक महोत्सवी वर्षापर्यंत ५ ट्रिलीयन डॉलरपर्यंत नेण्यास राज्याचे राजकोषीय धोरण सहाय्यकारी ठरेल.

प्रकटीकरण

नियम ८ (१) (क) पहावा

सन २०२५-२६ मध्ये लेखांकन मानके, धोरणे व विहित राजकोषीय निर्देशकांच्या संगणना पद्धतीमध्ये कोणतेही महत्त्वाचे बदल करण्यात आलेले नाहीत.

नमूना ख - १

[नियम ८ (१) (ख) पहा]

वाढविलेला परंतु वसूल न झालेला कर महसूल (मुख्य कर) (२०२४-२५)

(रुपये कोटीत)

प्रधान शीर्ष	वर्णन	विवादास्पद रकमा						निर्विवाद रकमा						एकूण बेरीज (७+१२)
		१ वर्षापेक्षा अधिक परंतु २ वर्षापेक्षा कमी	२ वर्षापेक्षा अधिक परंतु ५ वर्षापेक्षा कमी	५ वर्षापेक्षा अधिक परंतु १० वर्षापेक्षा कमी	१० वर्षापेक्षा अधिक	एकूण (३ ते ६)	१ वर्षापेक्षा अधिक परंतु २ वर्षापेक्षा कमी	२ वर्षापेक्षा अधिक परंतु ५ वर्षापेक्षा कमी	५ वर्षापेक्षा अधिक परंतु १० वर्षापेक्षा कमी	१० वर्षापेक्षा अधिक	एकूण (८ ते ११)			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३		
००२८	व्यवसाय, व्यापार आणि रोजगार यावरील कर	१७.९६	३१.९८	१२.३५	३.८६	६६.१५	३.५६	३.३९	२.०५	१.१०	१०.१०	७६.२५		
००४०	मोटर स्पीड व वंगण यावरील करांसह विक्रीकर / मुल्यवर्धित कर (वॅट)	३८३.९६	१४८६४.७७	३३८४५.४७	१४६४९.४७	६३७४३.६७	१७५.३४	३१७०.२८	६७४९.७१	२६९२.०२	१२७८७.३५	७६५३१.०२		
००४०	केंद्रीय विक्रीकर	२०९.७९	४७४६.७२	१४६३३.५९	३०६४.०४	२२६५४.१४	३२.९४	४४१.०८	९०२.४४	५५८.१६	१९३४.६२	२४५८८.७६		
००४५	चैनीच्या वस्तूवरील कर	०.००	९.४०	१२.८४	३.२८	२५.५२	०.६३	१.१९	५.९७	१.१३	८.९२	३४.४४		
००४२	प्रवेश कर	२.१५	८.४०	३७.०८	२३.०३	७०.६६	०.००	०.००	०.११	२.९०	३.०१	७३.६७		
००२९	जमीन महसूल	२.१३	७०२.८३	१६०.३४	१५६.२४	१०२१.५४	७१.९९	९८.७४	५८.६७	१५३.३९	३८२.७९	१४०४.३३		
००३०	मुद्रांक व नोंदणी फी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
००४५	करमणूक कर	०.२७	०.६२	१७.७२	११.५१	३०.१२	१.१७	३.२६	१०५.३५	१०३.८५	२१३.६३	२४३.७५		
०८५३	गौण खनिजे, इत्यादी	३९.५१	३३९.५०	१८७.६७	१११.९०	६७८.५८	२३९.१४	१३१८.००	२२१.८९	१६.१८	१७९५.२१	२४७३.७९		
०८५३	मुख्य खनिजे	२.९०	२.३६	३.०६	०.००	८.३२	६.१९	३०.५५	०.२९	२.१७	३९.२०	४७.५२		
००३९	राज्य उत्पादन शुल्क	५.८८	१६७.७४	५५१.३७	२.५१	७२७.५०	०.२३	०.७९	४९.३७	०.४५	५०.८४	७७८.३४		
००४१	वाहनांवरील कर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१३१.७९	३७६.६७	५९४.५६	४२.९८	११४६.००	११४६.००		
००४२	प्रवासी व माल वाहतुकीवरील कर	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	१६४७.९५	१६४७.९५	१६४७.९५		
००४३	विद्युत शुल्क	०.००	०.००	०.००	२७९१.९१	२७९१.९१	२७.०८	०.००	४५९३.३१	०.००	४६२०.३९	७४१२.३०		
०००६	राज्य व वस्तु सेवा कर	६५९७३.९१	७३४५.६०	५४७.७५	०.००	७३८६७.२६	८४३५.९०	१७२९.९२	८१.१९	०.००	१०२४७.०१	८४११४.७७		
	एकूण	६६६३८.४६	२८२१९.९२	५०००९.२४	२०८१७.७५	१६५६८५.३७	९१२५.९६	७१७३.८७	१३३६४.९१	५२२२.२८	३४८८७.०२	२००७७२.३९		
टीप -वर्ष २०२४-२५ च्या मार्च महिन्याखेरच्या आकडेवारीनुसार अदत्त रक्कम														

नमुना ख-२
[नियम ८ (१) (ख) पहा]
करेतर महसुलाची थकबाकी (२०२४-२५)

(रुपये कोटीत)

प्रधान शीर्ष	वर्णन	विभाग	० ते १ वर्ष	१ ते २ वर्ष	२ ते ५ वर्ष	५ वर्षांपेक्षा अधिक	एकूण (४ ते ७)
१	२	३	४	५	६	७	८
	(क) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा						
००४९	(एक) व्याजाच्या जमा रकमा		१५९.८९	७१.८३	३६२.७४	१२८४.४२	१८७८.८८
	क) विभागीय वाणिज्य उपक्रमांकडून	सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग	१५९.८९	७१.८३	३६१.८७	६७२.२०	१२६५.७९
	ख) सार्वजनिक क्षेत्र व इतर उपक्रमांकडून	पाणी पुरवठा व स्वच्छता	०.००	०.००	०.००	१७५.७०	१७५.७०
		कृषि व मत्स्यव्यवसाय	०.००	०.००	०.००	४३५.३९	४३५.३९
००५०	(दोन) लाभांश व नफा		०.००	०.००	०.८७	१.१३	२.००
		सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग	०.००	०.००	०.००	१.१३	१.१३
		वैद्यकीय शिक्षण	०.००	०.००	०.८७	०.००	०.८७
	(ख) सर्वसाधारण सेवा						
००५५	पोलीस जमा रकमा	गृह	११२.६२	२३२.५८	३९५.५०	५३२.१५	१२७२.८५
००५६	तुरुंग जमा रकमा	गृह	९०.४३	१९१.९७	३३१.९२	४१०.९०	१०२५.२२
००५८	लेखनसामुग्री व मुद्रण	उद्योग	०.६६	०.८४	२.९३	१२.२५	१६.६८
००५९	सार्वजनिक बांधकामे	सा.बां.वि.	२१.४२	३९.७३	६०.६५	१०८.६२	२३०.४२
			०.११	०.०४	०.००	०.३८	०.५३
	(ग) आर्थिक सेवा						
०४०६	वनीकरण व वन्यजीवन	वन विभाग	१६२९.२१	२२३६.६७	३७५३.२९	५२७८.९३	१२८९८.१०
०४२५	सहकार		०.२०	०.२४	०.४३	१.४८	२.३५
०७००, ०७०१ व ०७०२	मोटे, मध्यम व लहान पाटबंधारे	सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग	३.३६	२.५५	६.८७	६५.०३	७७.८१
०८५३	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय	जलसंपदा	७७१.३५	१४९३.४८	१२७८.४१	२५४४.५०	६०८७.७४
०८५३	उद्योग (स्वामित्वधन जमा रकमा)	उद्योग	०.००	०.३८	३.३३	१३.५९	१७.३०
०८०१	वीज (इतर जमा रकमा)	महसूल	०.००	१०.२४	६४५.९२	१८.४२	६७४.५८
		जलसंपदा	८५४.३०	७२९.७८	१८१८.३३	२६३५.९१	६०३८.३२
	(घ) इतर जमा रकमा (सामाजिक सेवा)						
०२३०	कामगार व सेवायोजन	कामगार	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
	एकूण (क+ख+ग+घ)						
			१९०१.७२	२५४१.०८	४५११.५३	७०९५.५०	१६०४९.८३

नमुना ख-३ विवरणपत्र
(नियम ८ (१) (ग) पहा)

वित्तीय वर्ष २०२४-२०२५ मध्ये शासनाने दिलेल्या हमीबाबतची माहिती दर्शविणारे विवरणपत्र.

अ.क्र.	विभागाचे नांव	सन २०२४-२०२५ वर्षाची प्रारंभीची अदत्त हमी रक्कम	२०२४-२०२५ मध्ये देण्यात आलेल्या हमी		सन २०२४-२०२५ या वर्षात कमी झालेल्या रकमा (मागणी केलेल्या रकमांव्यतिरिक्त)	सन २०२४-२०२५ या वर्षात आवाहानित झालेली रक्कम		सन २०२४-२०२५ अखेर एकुण हमीच्या नोंदी.	हमीबद्दलचे कमिशन किंवा फी		
			४ अ	४ ब		दिलेली	न दिलेली		२०२४-२०२५ मध्ये प्राप्य हमीशुल्क	२०२४-२०२५ मध्ये प्राप्त हमीशुल्क	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१	नगर विकास विभाग.	२९१००.००	१२०००.००	०.००	२०००.००	०.००	०.००	३९१००.००	०	०.००	०.००
२	सार्वजनिक बांधकाम विभाग.	१८६४०.००	१५०००.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३३६४०.००	३	१९६५.९९	०.००
३	सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग.	३५४३.१२	०.००	५७.१४	४६.९४	०.००	०.००	३५५४.१२	२६८	२०३०.५५	६.३३
४	उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग (ऊर्जा).	२८९१२.४०	३५४६८.६९	०.००	१२४७५.५०	०.००	०.००	५९९०५.५९	२	०.००	०.००
५	पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग.	२०.०३	०.००	०.००	२०.०३	०.००	०.००	०.००	०	०.००	०.००
६	सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग.	२५५.००	०.००	०.००	५८.५९	०.००	०.००	१९६.४१	०	०.६८	२.७५
७	दिव्यांग कल्याण विभाग.	६९.५०	०.००	०.००	१३.८८	०.००	०.००	५५.६२	५	१८.४१	०.००
८	अल्पसंख्याक विकास विभाग.	४९६.९८	०.००	०.००	२.७३	०.००	०.००	४९४.२५	०	२.७७	०.३०
९	आदिवासी विकास विभाग.	५०.००	१००.००	०.००	५७.५४	०.००	०.००	९२.४६	०	०.५४	०.४९
१०	गृह विभाग (परिवहन).	४२०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	४२०.००	०	८.८४	०.००
	एकूण	८१५०७.०३	६२५६८.६९	५७.१४	१४६७४.४१	०.००	०.००	१२९४५८.४५	२७८	४०२७.७८	९.८७

टिप क्र. १ :- उपरोक्त रकमा क्र. ४ मध्ये दर्शविण्यात आलेल्या हमीमध्ये अधिकृत विकास सहाय्य (Official Development Assistance) साठी राज्य शासनाने त्यांच्या अधिपत्याखाली असलेले सार्वजनिक उपक्रम/महामंडळे (State PSU) यांना दिलेल्या हमीचा समावेश अंतर्भूत नाही.

टिप क्र. २ :- नगर विकास विभागाच्या दिनांक २९.१०.२०२४ रोजीच्या पत्रान्वये मुंबई मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन ला भारतीय स्टेट बँक व हुडको यांच्याकडून कर्ज घेण्यासाठी दिलेली एकूण रु. २०००.०० कोटी इतक्या रकमेची हमी वित्त विभागाच्या अनुक्रमे दि. ९.५.२०२४ व दि. १७.५.२०२४ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये रद्द करण्यात आली असून मुंबई मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन कडून आता कोणत्याही प्रकारचे कर्ज शिल्लक नसल्याचे ना-बाकी प्रमाणपत्र भारतीय स्टेट बँक, पॉवर फायनान्स कॉर्पोरेशन व हुडको यांचेकडून देण्यात आले असल्याचे नगर विकास विभागाने कळविले आहे.

टिप क्र. ३ :- लेखा अधिकारी (पापु-०४), पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग यांना मागील काही वर्षांत कोणतीही हमी देण्यात आली नसल्याचे त्यांचे विभागाची हमीविषयक माहिती "निरंक" समजण्यात यावी असे त्यांनी त्यांचे दिनांक २८.०४.२०२५ रोजीच्या पत्रान्वये या विभागास कळविले आहे. सबब, रकमा क्र. ९ मध्ये पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभागाची शासन हमी "निरंक" दर्शविण्यात आली आहे.

टिप क्र. ४ :- सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाने त्यांच्या अभिनस्त असलेल्या महाराष्ट्र राज्य कापूस उत्पादक पणन महासंघाची वित्तीय वर्ष २०२४-२०२५ ची सुधारित आकडेवारी सादर केल्याने रकमा क्र. ५ मध्ये समायोजित रक्कम दर्शविण्यात आली आहे.

नमुना ख - ४

[नियम ८ (१)(घ) पहा]

कर्मचाऱ्यांची संख्या व वेतनावरील खर्च यांचे विवरणपत्र (२०२४-२५)

कर्मचाऱ्यांचा प्रवर्ग	कर्मचाऱ्यांची संख्या	वेतनावरील खर्च (रुपये कोटीत)
१	२	३
क) शासन	५१३७१९	४८८४८.५६
ख) शासकीय अनुदान प्राप्त संस्था	७४७१०४	७८९३०.२१
ग) सार्वजनिक क्षेत्रातील युनिटे	१९९८८६	२०१६८.३६
एकूण (क + ख + ग)	१४६०७०९	१४७९४७.१३

टीप - १) वरील माहिती वर्ष २०२४-२५ च्या मार्च अखेरीच्या आकडेवारीनुसार आहे.

२) आकडेवारी अस्थायी आहे.

नमुना ख - ५
(नियम ८ (१)(ड) पहा)
शासकीय खर्चाचे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

बार्बीचे लेखाशीर्ष	खर्चाची बाब	मागील वर्ष (प्रत्यक्ष) (२०२४-२५)	चालू वर्ष (सुधारित अंदाज) (२०२५-२६)	आगामी वर्ष (अर्थसंकल्पीय अंदाज) (२०२६-२७)
१	२	३	४	५
१	वेतन	५१६६९.०१	५७५६१.८०	७२९५३.०४
२	मजुरी	३८७४.४९	४९५६.९४	२८८५.८३
३	अतिकालीन भत्ता	५२.९६	४५.३५	४८.२७
४	निवृत्तीवेतन विषयक खर्च	५८२६२.७६	६७२७८.९२	९२३७९.०४
५	बक्षिसे	६९.८७	८०.२३	१०८.९२
६	दूरध्वनी, वीज	६१६.५०	७७१.८३	७०६.४२
१०	कंत्राटी सेवा	२०९०.११	३५५५.५३	२९६६.१९
११	देशांतर्गत प्रवास खर्च	२३९.४०	३३६.५३	४६७.४९
१२	विदेश प्रवास खर्च	०.०७	५.५७	४.६३
१३	कार्यालयीन खर्च	५०१९.८१	३४१५.८३	२९८४.३६
१४	भाडेपट्टी कर	४७८.४४	५७२.४४	५५८.२०
१५	स्वामित्वधन	०.००	०.००	०.००
१६	प्रकाशने	१५.६४	३२.६४	३५.३७
१७	संगणक खर्च	५१६.९०	१०२१.५३	१४०३.०१
१८	सुट्टीच्या दिवसाची भरपाई	५०.६३	५९.३८	५१.६४
१९	आहार खर्च	९५७.३६	१००६.५७	१२८५.८३
२०	इतर प्रशासकीय खर्च	४८४.६८	९६८.३६	१६५०.७१
२१	साहित्य व पुरवठा	९०३९.०२	१८१०३.१६	१६८००.४६
२२	शस्त्रे व दारुगोळा	२६.५०	४२.९३	७४.६६
२४	पेट्रोल व तेल वंगण	२७६.४५	३२८.३९	४५१.१६
२५	पोषाख व तंबू	११६.६२	१६२.१९	२३१.४०
२६	जाहिरात व प्रसिध्दी	७२४.६४	८९०.२८	१४८७.२०
२७	गौण बांधकामे	७६४१.००	७८६६.८९	१०२११.६३
२८	व्यावसायिक सेवा	७५८.७४	९६२.०६	९५६.८३
२९	दुध खरेदी	१०.००	०.०१	०.०१
३०	इतर कंत्राटी खर्च	२६.९३	३५.०५	५०.०२
३१	सहाय्यक अनुदाने (वेतनतर)	१५४५०१.४२	२१७६८६.१५	१९३१०९.५३
३२	अंशदाने (वेतनतर)	५४००.३४	५१६५.५०	४०४०.३९
३३	अर्थसहाय्य (वेतनतर)	५६०८९.१७	७३७४२.५५	५४०९३.३४
३४	शिष्यवृत्त्या/विद्यावेतन	१०५१२.११	११९७४.२१	८२०२.६५
३५	भांडवली मत्ता निर्माण करण्यासाठी सहाय्यक अनुदान	२८६८.५१	६३३३.८२	११४८२.७८
३६	सहाय्यक अनुदाने (वेतन)	८२४३४.७७	८६३१७.६४	९८६१८.९५
४१	गुप्त सेवा खर्च	२१.०५	१९.५८	२४.२३
४२	ढोक तरतूद	०.००	०.००	५५६६.५६
४३	निलंबन	०.००	०.००	०.००
४५	व्याज	५४०६४.०३	६२६८३.६८	७०७१५.८४
५०	इतर खर्च	२०३८४.६५	२४८४८.९५	१५२२७.०६
५१	मोटर वाहने	२७७.०९	७२९.०९	५३८.५५
५२	यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री	३११८.९२	३७६३.३२	३०६३.८६
५३	प्रमुख बांधकामे	४२५५४.५७	५४२१७.६२	५८२९३.०५
५४	गुंतवणूका	२२७०२.१६	२९३९१.८०	२६२६०.२८
५५	कर्ज व आगाऊ रकमा	१२१३५.०६	१९४१७.४९	१५३१८.१२
५६	कर्जाची परतफेड	४१८०५.७८	५७५५५.७६	६४५२६.४७
५७	पशुधन	१.७१	३.८४	४.२०
६०	इतर भांडवली खर्च	४९.०९	९१६.०६	१७२.०९
६३	आंतर लेखा हस्तांतरणे	१०६४२.६०	१०३२६.९९	१८४६३.३४
६४	निलेखित हानी	०.००	०.००	०.००
७२	दुरुस्ती व देखभाल	३९.४९	५०.०६	३४.९३
	एकूण बेरीज	६६२६२१.०६	८३५२०४.४९	८५८५०८.५३
७०	वजा वसुली	१४००५.७१	२१७२८.४९	२४५१५.२०
	निव्वळ बेरीज	६४८६१५.३४	८१३४७६.००	८३३९९३.३३

टीप: आकडे संक्षिप्तामध्ये दिल्याने बेरजा जुळतीलच असे नाही.

नमुना ख - ६

[नियम ८ (१)(च) पहा]

शासनाची वेगवेगळ्या प्रकारची दायित्वे

अ.क्र.	प्रकार	वर्षाच्या आरंभीच्या अदत्त रक्कमा		आर्थिक वर्षामध्ये उभारलेली रक्कम		आर्थिक वर्षामधील परतफेड / विमोचन		वर्षा आखेरीस अदत्त रक्कमा		शेरा
		मागील वर्ष प्रत्यक्ष रक्कमा (२०२४-२५)	चालू वर्ष सुधारीत अंदाज (२०२५-२६)	मागील वर्ष प्रत्यक्ष रक्कमा (२०२४-२५)	चालू वर्ष सुधारीत अंदाज (२०२५-२६)	मागील वर्ष प्रत्यक्ष रक्कमा (२०२४-२५)	चालू वर्ष सुधारीत अंदाज (२०२५-२६)	मागील वर्ष प्रत्यक्ष रक्कमा (२०२४-२५)	चालू वर्ष सुधारीत अंदाज (२०२५-२६)	
{१}	{२}	{३}	{४}	{५}	{६}	{७}	{८}	{९}	{१०}	{११}
१	केंद्राकडून घेतलेली कर्जे	४७२७५.८३	५८६९६.५१	१२७८६.२९	२१४०९.५९	१३६५.६१	१५४९.८६	५८६९६.५१	७८५५६.२४	
२	राष्ट्रीय अल्पबचत निधीला (NSSF) विक्री केलेले विशेष कर्जारेखे	३३२३१.९८	२७८५१.२७	०.००	०.००	५३८०.७१	४८७६.५०	२७८५१.२७	२२९७४.७७	
३	वित्तीय संस्था / बँका यांच्याकडून घेतलेली कर्जे	२६८३०.०२	३१७०१.२७	७८४६.६७	७२८४.००	२९७५.४२	३५९८.५०	३१७०१.२७	३५३८६.७७	
४	बाजारातून घेतलेली कर्जे	५०२७१२.४५	५९३७१०.३५	१२३००१.९४	१५००००.००	३२०८४.०४	३२५०१.००	५९३७१०.३५	७११२०१.३५	
५	आर्थोपाय रक्कमा / भारतीय रिझर्व्ह बँकेकडून घेतलेला अधिकर्ष (ओव्हरड्राफ्ट)	०.००	०.००	०.००	१५०३०.००	०.००	१५०३०.००	०.००	०.००	
६	भविष्य निर्वाह निधी इत्यादी	३०२५९.९०	३०६२२.९३	५७६९.८८	५८५६.००	५४०६.८५	७०३६.००	३०६२२.९३	२९४४२.९३	
७	राखीव निधी	७०११४.७५	७३७८८.८६	२४९१८.६०	१९६६७.००	२१२४४.४९	२६३१०.००	७३७८८.८६	६७१४५.८६	
८	अर्थसंकल्पात अंतर्भूत नसलेली कर्जे	२०.००	२३८७५.००	२४१२५.००	५७९०.००	२७०.००	३९२.३१	२३८७५.००	२९२७२.६९	
९	इतर दायित्वे	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	
	एकुण	७१०५२४.९३	८४०२४६.१९	१९८४४८.३८	२२५०३६.५९	६८७२७.१२	९१२९४.१७	८४०२४६.१९	९७३९८८.६१	

(रूपये कोटीमध्ये)

नमुना ख - ७
[नियम ८ (१) (छ) पहा]
अदत्त संकीर्ण दायित्वे

(रुपये कोटीत)

बार्बीचे वर्णन	विभागाचे नांव	वर्ष अखेरीच्या अदत्त रकमा (वर्ष २०२४-२५)
१	२	३
क) प्रमुख बांधकामे, कंत्राटे व पुरवठा	जलसंपदा विभाग	१७६१.३७
	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	४८८८९.९१
	उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग	५६१.९२
	पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग	१२२.००
	नोंदणी व मुद्रांक शुल्क विभाग	१.५२
	नियोजन विभाग	०.००
	सामाजिक न्याय आणि वि.मा	८७.७२
	एकूण	५१४२४.४४
ख) पंचायत राज संस्थासह विविध संस्थांना देय असलेल्या अनुदानाची थकबाकी	जलसंपदा विभाग	०
	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	०
	उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग	०
	पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग	०
	नोंदणी व मुद्रांक शुल्क विभाग	०
	नियोजन विभाग	११९२.८५
	एकूण	११९२.८५

टीप - केवळ प्रत्येकी १ कोटी रुपयांवरील प्रमुख बांधकामे व कंत्राटे

नमुना ख-८

[नियम ८ (१)(ज) पहा]

फलनिष्पत्तीवर आधारित गुंतवणूकीचे प्रकार (खर्च)

अ. क्र.	क्षेत्र	निर्देशक	युनिटांचे वर्गन	२०२४-२५ या वर्षात खर्च केलेली एकूण रक्कम	२०२४-२५ या वर्षातील एकूण युनिटे	२०२४-२५ या वर्षातील प्रति युनिट खर्च झालेली रक्कम	शेरा
१	रस्ते	प्रती युनिट रस्त्यांकारिता खर्च केलेली रक्कम	४	५	६	७	८
१	(सा.बां.विभाग)	डांबरीकरण : नवीन बांधकाम	रु./लाख/रस्ते किलोमीटरमध्ये	७३६३८९.१७	५९५.३४ रस्ते कि.मी.	रु. १२२.८१लाख/ रस्ते कि.मी.	
२		केवळ डांबरीकरण		*२८४.७०	*२६.२५९ रस्ते कि.मी.	*१०.८४ लाख/ रस्ते कि.मी	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
३		खडी मुरमाचा रस्ता		६९३७८६.३५	१०५०३.४४ रस्ते कि.मी.	रु. ६६.०५ लाख/ रस्ते कि.मी.	
४		सिमेंट काँक्रीटकरण		*०.००	*०.००	*०.००	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
५	इमारती (सा.बां.विभाग)	वापरयोग्य केलेल्या नवीन इमारती क्षेत्रासाठी प्रती युनिट खर्च केलेली रक्कम	रु./लाख/वॉरसमीटर	८५५९.४७	२५१.१० रस्ते कि.मी.	रु. ३२.४९ लाख/ रस्ते कि.मी.	
६	पाटबंधारे (जलसंपदा विभाग)	निर्माण केलेल्या अतिरिक्त जलसाठ्याच्या प्रती युनिटसाठी खर्च केलेली रक्कम		*१९८७.८७	*६०३२.०७ कि.मी	*रु. ०.३३ लाख/ कि.मी.	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
७		लामक्षेत्र वाढविण्यासाठी प्रती युनिट खर्च केलेली रक्कम		२८९५२४.९८	१०३३.९१ रस्ते कि.मी.	रु.२७९.६४ लाख/ रस्ते कि.मी.	
८	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रांपैकी पूर्ण झालेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/वॉरसमीटर	*११८.७३	*९४.९४ कि.मी.	*रु. १.२५ लाख/ कि.मी.	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
९		काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/वॉरसमीटर	२०५७९.०४	९८४९६.५८ चौ.मी.	रु. ०.२८ लाख/ चौ.मी.	बांधकाम साहित्याच्या दरात वाढ झाल्याने प्रति चौ.मी. बांधकाम दरात वाढ झाली आहे.
१०	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रांपैकी पूर्ण झालेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	*९२२.८५	*६२५२.३९ चौ.मी.	*रु.१.४६ लाख/चौ.मी.	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
११		काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	९३९४५१.४१	१८२.८५दशलक्ष घनमीटर	रु. ५१३७.५५ लाख/दशलक्ष घनमीटर	
१२	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	*५४३.६२	*४५०६.४२ दशलक्ष घनमीटर	*रु. ०.०१ लाख/दशलक्ष घनमीटर	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
१३		काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	१४७७४९.९२	१२६५१.०० हेक्टर	रु. १३.११ लाख/हेक्टर	
१४	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	*१०१.५१	*३३ हेक्टर	*रु. ३.०८ लाख/हेक्टर	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
१५		काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	०.००	०.००	०.००	
१६	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	*१९४.९०	*३९ पाणलोट क्षेत्र	*रु.५.०० लाख/पाणलोट क्षेत्र	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
१७		काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	१२	५४५५ हेक्टर	रु. ०.००२२ लाख/हेक्टर	
१८	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	*१७०.००	*२२२ पाणलोट क्षेत्र	*रु.०.७७ लाख/पाणलोट क्षेत्र	वन विभागामार्फत कामे करण्यात येतात.
१९		काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	०.००	०.००	०.००	
२०	पाणलोट क्षेत्र (सुद व जलसंधारण विभाग)	काम चालू असलेल्या पाणलोट क्षेत्रावर प्रति युनिट खर्च करण्यात आलेली रक्कम	रु./लाख/हेक्टर	८.७०	२७ गावे	रु. ०.३२ लाख/गाव	
२१	वीज (ऊर्जा विभाग)	निर्माण करण्यात आलेली वीज	रु./निर्माण वीज युनिटमध्ये	०.००	०.००	०.००	
२२		खरेदी केलेली वीज	रु./खरेदी केलेली वीज युनिटमध्ये	*०.००	*०.००	*०.००	ऊर्जा विभागात रक्कम जमा करण्यात येते.
२३		देयकातर्गत वीज युनिटमध्ये	रु./देयकातर्गत वीज युनिटमध्ये	०.००	०.००	०.००	
२४		देयकातर्गत वीज युनिटमध्ये	रु./देयकातर्गत वीज युनिटमध्ये	*३०.२४	*२३४५९७ दशलक्ष युनिट	*रु. ०.०००१२ लाख/युनिट	ऊर्जा विभागात रक्कम जमा करण्यात येते.
२५		गोळा केलेल्या वीजेची टक्केवारी	देयकातर्गत गोळा केलेल्या वीजेचे प्रमाण % मध्ये	०.००	०.००	०.००	ऊर्जा विभागात रक्कम जमा करण्यात येते.
२६				०.००	०.००	०.००	

टीप- * वन विभागाची आकडेवारी आहे.

नमुना ख - ९
[नियम ८ (१)(झ) पहा]
फलनिष्पत्तीवर आधारीत गुंतवणूक (महसूल)
(निवडक विभागांकडून गोळा करण्यात आलेला महसूल)

अ.क्र.	विभाग	गोळा करण्यात आलेल्या महसूलाचे निर्देशक	युनिटाचे वर्णन	२०२४-२५ या वर्षी गोळा झालेल्या एकूण रकमा (रुपये कोटीत)	२०२४-२५ या वर्षातील युनिटे	२०२४-२५ या वर्षात प्रती युनिट गोळा केलेला महसूल	शेरा	
१	२	३	४	५	६	७	८	
१	वनीकरण	वन क्षेत्रामधून	वन क्षेत्रातून प्रती हेक्टर गोळा केलेला महसूल	२७८.९६	६१९९२७६ हेक्टर्स	०.०००४५/- प्रति हेक्टर (रु कोटीत)		
२	विक्री कर	विक्री करतून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	५९२५४.११	चालू दरातील स्थूल राज्य उत्पन्न ४६२२१३८ (रुपये कोटीत)	स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या १.२८ %		
३	व्यवसाय कर	व्यवसाय करतून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	३११२.२५		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.०७ %		
४	प्रवासी व माल वाहतुकीवरील कर	माल व उतारु यावरील करतून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	८५०.७८		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.२%		
५	विद्युत शुल्क	विद्युत शुल्कातून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	१४६६६.३५		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.३२ %		
६	उत्पादन शुल्क	उत्पादन शुल्कातून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	२५४६५.९५		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.५५ %		
७	मुद्रांक व नोंदणी शुल्क	मुद्रांक व नोंदणी शुल्कातून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	५९१४९.९१		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या १.२८ %		
८	वाहनावरील कर	(एक) (हलक्या) कमी वजनाच्या मोटारी यामधून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	९४९८.८३		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.२१ %		
९		(दोन) अवजड मोटार वाहनामधून	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	११३७.२१		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ०.०२ %		
१०	राज्य वस्तु व सेवा कर	वस्तु व सेवा कर	१०० X स्थूल राज्य उत्पादनाच्या टक्केवारीच्या प्रमाणात गोळा झालेला महसूल	१७२७२३.७२		स्थूल राज्य उत्पन्नाच्या ३.७४ %		

टीप :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाकडून प्राप्त झालेल्या आकडेवारीनुसार सन २०२४-२५ या वर्षाचे स्थूल राज्य उत्पन्न (चालू किंमत) रुपये ४६,२२,१३८ कोटी इतके आहे.

नमुना ब-१०
(नियम-८ (१) (ज) पहा)
माफ केलेला महसूल

(रुपये कोटीत)

अ.क्र	विभाग	योजनेचे नाव	सन २०२४-२५ वर्षातील माफ केलेल्या महसूलाची एकूण रक्कम	शेरा
१	२	३	४	५
१	महसूल व वन विभाग (महसूल)	करमणूक कर	०.००	कर माफी
		सारामाफी	२.९४	कर माफी
		गौण खनिज	२.१६	कर माफी
		शेतसारा (जमीन महसूल) सर्वसाधारण जमीन महसूल, अकृषित कर, जि.प.कर, ग्रा.पं.कर	२.४८	जमीन महसूलाची माफी
		जमीन महसूल	०.००	जमीन महसूलाची माफी
		जमीन महसूल उपकर (ना.प.क्षेत्र वगळून) / जि.प.उपकर, ग्रा.पं.उपकर	१७.००	जमीन महसूलाची माफी
		एकूण	२४.५८	
२	उद्योग उर्जा व कामगार विभाग (उर्जा)	महाराष्ट्र विद्युत शुल्क अधिनियम, २०१६	१५२.६५	बेस्ट + अदानी + टाटा
			१०८२.००	
		एकूण	१२३४.६५	
३	गृह विभाग (परिवहन)	मुंबई मोटार वाहन कर अधिनियम १९५८, कलम ८ (अ) (४) / खाली निव्वळ भरणा केलेल्या करावरील व्याजमाफी	०.४१	करावरील व्याजमाफी
		मुंबई मोटार वाहन कर अधिनियम १९५८, कलम ३(३)/ मोटार वाहनाच्या ना वापर प्रकरणी परिवहन आयुक्त कार्यालयामार्फत कर व व्याजमाफी	१.०८	कर व त्यावारील व्याजमाफी
		एकूण	१.४९	
४	महसूल व वन विभाग (मुद्रांक शुल्क व नोंदणी)	कृषी पत धोरण	०.०३	मुद्रांक शुल्क माफी
		सहकार क्षेत्र	२६३.८१	मुद्रांक शुल्क माफी
		सरक्षण क्षेत्र	०.३२	मुद्रांक शुल्क माफी
		शैक्षणिक धोरण	२.१५	मुद्रांक शुल्क माफी
		शासकीय कर्मचारी धोरण	०.६४	मुद्रांक शुल्क माफी
		गृह निर्माण धोरण	६९.७७	मुद्रांक शुल्क माफी
		उद्योग धोरण	१२.९९	मुद्रांक शुल्क माफी
		माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्र	१.२०	मुद्रांक शुल्क माफी
		पोर्ट डेव्हलपमेंट	०.१२	मुद्रांक शुल्क माफी
		स्थानिक संस्था	१५.२५	मुद्रांक शुल्क माफी
		म.सा.वि.म.	०.०७	मुद्रांक शुल्क माफी
		झोपडपट्टी विकास	०.१७	मुद्रांक शुल्क माफी
		समाज कल्याण धोरण	०.७५	मुद्रांक शुल्क माफी
		विशेष नगर वसाहत धोरण	१४०.७२	मुद्रांक शुल्क माफी
		पर्यटन धोरण	१८.७३	मुद्रांक शुल्क माफी
		महिला कल्याण	५२२.६७	मुद्रांक शुल्क माफी
		दिनदयाल उपाध्याय	०.२०	मुद्रांक शुल्क माफी
		सामुहिक प्रोत्साहन योजना	१२.३९	मुद्रांक शुल्क माफी
		सलोखा योजना	२.५५	मुद्रांक शुल्क माफी
		मुख्यमंत्री सौर ऊर्जा	३.८३	मुद्रांक शुल्क माफी
		महारेल (पुणे-नाशिक)	४०.६६	मुद्रांक शुल्क माफी
		एकूण	११०९.०२	
५	राज्य वस्तु व सेवा कर	अभय योजना, २०२५ (सार्वजनिक उपक्रम)	७२८१.५४	अभय योजना २०२५,नुसार हिंदुस्थान एरोनोटिक्स लिमि. यांच्याकडून ९७५२.५१ कोटी रुपयांच्या मागणीपैकी २४७०.९७ कोटी इतक्या रकमेची भरपाई करण्यात आली असून, माफ केलेली एकूण रक्कम रु.७२८१.५४कोटी आहे.
		एकूण	७२८१.५४	
		एकूण (१+२+३+४+५)	९६५१.२८	

CONTENTS

Sr. No.	Details of Statements	Page No.
1.	Statement of Compliance	37
2.	Form A-1 Medium Term Fiscal Policy Statement	39
3.	Form A-2 Fiscal Policy Strategy Statement	52
4.	Disclosure	57

STATEMENT OF COMPLIANCE

The Section 3 of the Maharashtra Fiscal Responsibility and Budgetary Management Act, 2005 (Maharashtra Act No.XVI of 2005) requires the State Government to place before both the Houses of the State Legislature, in each financial year, the following statements of fiscal policy, namely:

- The Medium-Term Fiscal Policy Statement.
- The Fiscal Policy Strategy Statement.

The above statements are being laid before the legislature in compliance with the aforesaid requirement.

The Disclosure Statements which ensure greater transparency in the State Government's fiscal operations in public interest are being placed on the table of the House.

Devendra Fadnavis
Chief Minister

Date : 6 March 2026

Form A-1
(See Rule 6)
Medium Term Fiscal Policy Statement

A. Fiscal Indicators- Rolling Targets as per the Percentage of GSDP

As per the Rule 6 of the Maharashtra Fiscal Responsibility & Budgetary Management Rules, 2006 (as amended in the year 2008) the State Government is required to lay before the State Legislature, in every financial year, three years' rolling targets for fiscal management. The need for counter cyclic fiscal measures has been kept in mind while fixing the targets.

The statement showing the important fiscal indicators for the previous three years and the budgetary figures for the year 2025-26 as well as the rolling targets for the next two years are placed below.

Table 1: Fiscal Indicators

Item	Previous year Actuals		Budget Estimate (BE)	Revised Estimate (RE)	Budget Estimate (BE)	Targets for Next two years	
	2023-24	2024-25	2025-26	2025-26	2026-27	2027-28	2028-29
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1.Revenue surplus(+)/ Deficit(-) as percentage of GSDP	-0.34%	-0.73%	-0.99%	-0.99%	-0.75%	-0.36%	-0.27%
2.Fiscal Deficit as percentage of GSDP (-)	2.23%	-3.02%	-2.95%	2.97%	2.78%	-2.69%	-2.69%
3.Tax Revenue as percentage of GSDP	10.62%	11.70%	12.14%	11.89%	11.39%	11.66%	11.66%
4.Total Debt Stock as percentage of GSDP	17.72%	20.40%	20.17%	19.10%	20.39%	19.00%	19.00%
5.Total Contingent Liabilities as percentage of GSDP	2.01%	3.14%	3.91%	3.54%	3.84%	3.95%	4.04%
6.Total Contingent Liabilities as percentage of Revenue Receipts	18.93%	26.86%	32.22%	30.05%	33.73%	33.84%	34.64%
7.Interest payment as percentage of Revenue Receipts	11.60%	11.09%	11.53%	11.37%	11.37%	10.96%	10.81%

Note:-

- i) GSDP is Gross Domestic Product at current market prices as per new series from the year 2011-12
- ii) Total outstanding liabilities include external aided project debt at constant exchange rate; for projections constant exchange rates have been assumed.

B. Assumptions underlying the Fiscal Indicators

1) GSDP Growth:

As per the Revised Estimates for the year 2025-26, the Gross State Domestic Product of the State is Rs. 51,00,597 Crore. Due to the growth in the economy, the annual Gross State Domestic Product at current prices for the year 2026-27 is expected to be Rs. 54,08,594 Crore. This represents a growth of 6.04% in the Gross State Domestic Product compared to the Revised Estimates of 2025-26.

2) Revenue Receipts:-

"The budget estimates for revenue receipts for the year 2025-26 are ₹5,60,963.82 crore. For the year 2026-27, the budget estimates have been fixed at ₹6,16,098.82 crore, accounting for a growth of 9.83%."

a) Tax Revenue: It comprises of state's own tax revenue and state's share in net proceed of Union taxes. The revised estimates of tax revenue for the year 2025-26 are estimated at Rs.4,97,496.69 crore, higher by 4.20 % as compared to budget estimates for year 2025-26. In year 2026-27, tax revenue is expected to grow by 7.64 % to Rs.5,13,860.95 crore as compared to the budget estimates of year 2025-26.

b) Share of State's Own Tax Revenue in Total Tax Revenue:- The State's own tax revenue is collected under State Goods and Services Tax (including Integrated Goods and Services Tax), State Value Added Tax, Stamp Duty and Registration Fees, State Excise Duty, Taxes on Electricity, Taxes on Vehicles, Land Revenue, Profession Tax, Taxes on Goods and Passengers, and Other Taxes and Duties. For the year 2025-26, the budget estimates for state's own tax revenue were stated at Rs.3,87,673.72 crore, and the revised estimates are proposed at Rs. 4,09,593.35 crore. For the year 2026-27, the budget estimates for state's own tax revenue are

proposed at Rs.4,15,652.60 crore, which is expected to grow by 7.22% as compared to the budget estimates of the year 2025-26.

c) Non-Tax Revenue: It comprises of revenue received through interest receipts, fines, fees, service charges, dividends, profits, royalties, and other receipts. For the year 2025-26, the budget estimates for non-tax revenue were stated at Rs.33,052.44 crore, and the revised estimates are proposed at Rs. 35,991.94 crore. For the year 2026-27, the budget estimates for non-tax revenue are proposed at Rs.36,127.69 crore, which is expected to grow by 9.30% as compared to the budget estimates of the year 2025-26.

d) State's Share in Union Taxes:- As per the recommendations in the final report of the 15th Finance Commission, for the period 2021-22 to 2025-26, the Central Government has fixed 41% of the net Union taxes to be devolved to the States, out of which Maharashtra's share is fixed at 6.31%. Based on these figures fixed for Maharashtra, the budget estimates for the year 2025-26 is Rs.89,726.30 crore. The revised estimate for the year 2025-26 is Rs.87,903.36 crore. According to the budget estimates for the year 2026-27, the state is expected to receive an amount of Rs.98,208.35 crore.

e) Grants-in-Aid:- It comprises of grants for Central Schemes, Centrally Sponsored Schemes, State Schemes, grants as per the recommendations of the Central Finance Commission, the amount received as compensation for loss of Goods and Services Tax, and other grants provided to the states, etc. Including these amounts, the revised estimates of grants-in-aid for the year 2025-26 is estimated at Rs.68,000.50 crore. For the year 2026-27, the budget estimates has been fixed at the same amount of Rs.66,110.18 crore.

3) Capital Receipts:- In the year 2025-26, the revised estimates for capital receipts have increased by 7.98% to Rs.2,11,814.86 crore, as compared to the budget estimates of Rs.1,96,160.86 crore. For the year 2026-27, the budget estimates for capital receipts have been fixed at approximately Rs.2,17,784.50 crore.

4) Revenue Expenditure:- The revised estimates of revenue expenditure for the year 2025-26 are estimated at Rs.6,38,543.78 crore. For the year 2026-27, the budget estimates for revenue expenditure have been fixed at Rs.6,56,651.15 crore, of which the details of committed revenue expenditure are as shown below:

Table 3 : Committed Revenue Expenditure

(Rs. Crore)

Year	Salary	Pension	Interest Payment
2025-26 (RE)	1,47,987	67,279	62,031
2026-27 (BE)	1,75,951	92,379	70,055

5) Capital Expenditure:- The revised estimates of capital expenditure for the year 2025-26 are Rs.1,74,932.19 crore. For the year 2026-27, the budget estimates have been fixed at Rs.1,77,342.16 crore.

6) Fiscal Deficit:- The actual fiscal deficit for the year 2024-25 was 2.69% of the Gross State Domestic Product (GSDP). In the year 2025-26, the budget estimates for fiscal deficit as a percentage of GSDP were 2.76%, whereas the revised estimates are 2.97%. Considering the growth in the economy, the budget estimates for fiscal deficit for the year 2026-27 have been fixed at 2.78%

7) Revenue Deficit: In the year 2024-25, the revenue deficit was 0.65% of the Gross State Domestic Product (GSDP). In the year 2025-26, the budget estimates for revenue deficit as a percentage of GSDP were 0.93%, whereas the revised estimates are 0.73%. Considering the increase in revenue receipts, the target is to reduce the revenue deficit to 0.75% of the state's GSDP in the financial year 2026-27.

- 8) Interest Payments:-** In the year 2024-25, interest payments were 11.09% of the revenue receipts. According to the budget estimates for 2025-26, interest payments were 11.53%, while according to the revised estimates, they are expected to remain at 10.31% of the revenue receipts.

C. Assessment of Sustainability

1. The balance between receipts and expenditure in general and revenue receipts and revenue expenditure in particular:

- 1.1. In the year 2026-27, total revenue receipts are expected at Rs.6,16,098.82 crore, which includes state's own tax revenue of Rs.4,15,652.60 crore (7.69% of the GSDP for 2026-27) and the state's share in net proceeds of Union taxes of Rs.98,208.35 crore (1.82% of the GSDP).
- 1.2. Non-tax revenue for the year 2026-27 is expected to grow by 9.30% to Rs. 36,127.69 crore as compared to the budget estimates of 2025-26. As compared to the state's own tax revenue (Rs.4,15,652.60 crore), the proportion of non-tax revenue (Rs.36,127.69 crore) is approximately 0.67% of the GSDP.
- 1.3. In the budget estimates for 2026-27, tax collection for Stamp Duty and Registration Fees is expected at Rs.68,600.00 crore, assuming a growth of 8.23% as compared to the budget estimates of 2025-26.
- 1.4. A growth in the collection of Goods and Services Tax (GST) is being observed in the state for the financial year 2025-26.
- 1.5. The budget estimates for State Excise Duty collection for the financial year 2026-27 are estimated at Rs.35,182.50 crore, assuming a growth of 8% as compared to the budget estimates of 2025-26.
- 1.6. The revised estimates for revenue expenditure for the year 2026-27 have increased by 8.21% as compared to the budget estimates of 2025-26.

1.7. To review the fiscal and debt position, meetings of the Monitoring Committee under the chairmanship of the Chief Secretary were held on dated 23.05.2025 and 14.10.2025

2. The use of capital receipts including market borrowing for generating productive assets :-

To utilize market borrowings and capital receipts for the creation of productive assets. Large-scale capital investment is being increased in the State to achieve a One Trillion Dollar Economy. Infrastructure projects will be completed in a time-bound manner through various State Public Sector Undertakings (PSUs), Special Purpose Vehicles (SPVs), and Municipal Corporations.

Substantial capital investment has been made for infrastructure through various road development projects by the Public Works Department (PWD) and the Maharashtra State Road Development Corporation (MSRDC), as well as by the Urban Development Department and the Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA). All previously approved infrastructure projects are in progress, and the details thereof are as follows:

2.1) Swatantraveer Savarkar Sagari Setu (Versova-Bandra Sea Link) Project:-

The sea link connecting Versova and Bandra is 13.85 km in length. As per the Public Works Department Government Resolution (G.R.) dated 25.07.2024, the revised cost of Rs. 18,120.96 crore has been approved for this project. 22% of the project work has been completed, with an expenditure of Rs.3,695.41 crore incurred to date. The project is scheduled to be completed by the end of May 2028.

2.2) Pune City Ring Road Project:-

The length of the Pune City Ring Road is approximately 173.72 km. As per the Government Resolution (G.R.) dated 14.10.2024, the revised cost of Rs.19,741.20 crore for

the Ring Road (East) (Urse to Sortapwadi) and the revised cost of Rs.22,536.50 crore for the Ring Road (West) (Urse to Varve) has been approved, and the concession agreements for these two separate projects have been sanctioned. Under the Government Resolution dated 02.12.2022, an estimated fund of Rs.10,520 crore was approved for the land acquisition of the Pune Outer Ring Road project. 78.10% of the land acquisition for the said project has been completed, and the remaining land acquisition will be completed by the end of March 2026. Under the proposed Pune Ring Road project, there are a total of 12 construction packages, out of which work orders have been issued for 09 packages.

2.3) Virar to Alibaug Multimodal Corridor Project, Section-I Navghar to Balavali (km 0/00 to km 97/900):-

The estimated cost of the said project is Rs.66,253.25 crore. The matter regarding administrative approval for the project cost and approval of the concession agreement is under process. However, as per the Government Resolution (G.R.) dated 02.12.2022, an estimated fund of Rs.22,223 crore has been approved for the land acquisition of the Virar to Alibaug Multimodal Corridor project, and the said process is in progress. To date, a fund of Rs.3,407.70 crore has been disbursed for the same. The project work is scheduled to be completed by December 2027.

2.4) Construction of Jalna to Nanded Expressway connecting Hindu Hrudaysamrat Balasaheb Thackeray Maharashtra Samruddhi Mahamarg:-

The construction of a flyover and a bridge over the Godavari River, along with the improvement of the road from Hingoli Gate Bafna Chowk Deglur Naka to Chhatrapati Chowk (Dhanegaon Junction) in Nanded city, will be undertaken under the Jalna to Nanded Expressway Project. As per the Government Resolution (G.R.) dated 14.10.2024, the administrative approval for the project cost of Rs.24,702.92 crore and the concession agreement has been sanctioned. Under the Government Resolution dated 02.12.2022, an estimated fund of Rs.2,886 crore was approved for the land acquisition of the Jalna-Nanded

Expressway project. Out of this, an amount of Rs.2,140 crore is being made available as a loan through the financial institution HUDCO. The said work is scheduled to be completed by July 2027.

2.5) Coastal Highway Road from Revas in Raigad District to Sindhudurg District:-

The estimated cost for the said project is Rs.27,290 crore, and approval has been granted to undertake this project through the Corporation on a "Contribution Deposit" basis. To date, an expenditure of Rs.935.87 crore has been incurred for the construction of 09 creek bridges on this highway.

2.6) Construction of the new Goods and Services Tax (GST) Bhavan building (including Training Centre and Auditorium) at Wadala, Mumbai:-

As per the Government Resolution (G.R.) dated 07.11.2014, permission for pre-tender activities and approval for the appointment of a consultant for that purpose has been granted. The construction of the said project is based on Contribution Deposit, with a construction cost of Rs.2,646.60 crore. Approximately 46% of the work is completed, and an expenditure of Rs.1,108.96 crore has been incurred for the project to date.

2.7) Construction of Sindkhed Raja to Shegaon Bhakti Marg on Hindu Hrudaysamrat Balasaheb Thackeray Maharashtra Samruddhi Mahamarg:-

As per the Government Resolution (G.R.) dated 07.02.2024, approval has been granted for the final alignment of the 109.527 km length of the Sindkhed Raja to Shegaon Bhakti Mahamarg on the Hindu Hrudaysamrat Balasaheb Thackeray Maharashtra Samruddhi Mahamarg. The further process for the said project is in progress.

2.8) Mumbai Urban Transport Project:-

(1) Mumbai Urban Transport Project (MUTP-2):-

The cost of this project is shared between the State Government and the Central Government on a 50:50 basis. The estimated cost of the project is Rs.5,300 crore (MUTP-2A: Rs.3,661 crore and MUTP-2B: Rs.1,669 crore). A loan of Rs.1,910 crore has been

obtained from the World Bank for the MUTP-2A project. The MUTP-2A project includes components such as the procurement of railway coaches, maintenance facilities for trains, trespass control measures, and technical assistance, among others. MUTP-2B includes component projects such as the 5th and 6th lines between CSMT-Kurla and Thane-Diva, extension of the Harbour Line, improvement of railway stations, and trespass control measures. The implementation of the component projects under MUTP-2A has been completed. In MUTP-2B, some component projects have been completed, while others are in various stages of implementation. To date, a total physical progress of 88% has been achieved for this project.

(2) Mumbai Urban Transport Project Phase-3 (MUTP-3):-

This project includes works such as quadrupling of the railway line between Virar-Dahanu, doubling of the Karjat-Panvel line, construction of an elevated railway corridor between Airoli-Kalwa, procurement of new railway coaches, construction of trespass control measures in the central section of the Western Railway line, and technical assistance. The estimated cost of the project is Rs.10,948 crore. For the said project, a loan of Rs. 3,500 crore has been obtained from the AIIB Bank in equal proportions by the Central and State Governments, and the remaining amount of Rs.7,447 crore is being provided by the State and Central Governments. The 50% financial share of the State Government for this project is to be partially borne by CIDCO and the remainder by the Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA). To date, a total physical progress of 70% has been achieved for the said project.

(3) Mumbai Urban Transport Project Phase-3A (MUTP-3A):-

This project includes critical works such as the implementation of the CBTC system on the CSMT-Panvel, CSMT-Kalyan, and Churchgate-Virar railway corridors, development of railway stations, procurement of new railway coaches, maintenance facilities for trains, and technical assistance. It also encompasses the laying of 3rd and 4th

lines between Kalyan-Badlapur, 5th and 6th lines between Borivali-Virar, and the 4th line between Kalyan and Asangaon, the extension of the Harbour line from Goregaon to Borivali, and the segregation of long-distance and suburban railway lines at Kalyan Junction. The estimated cost of the project is Rs.33,690 crore. The 50% financial share of the State Government for this project is to be borne by CIDCO, the Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA), the Brihanmumbai Municipal Corporation (BMC), and the Navi Mumbai Municipal Corporation (NMMC). The State Government has granted revised administrative approval for the said project vide the Government Resolution (G.R.) dated April 11, 2023. To date, a total physical progress of 20% has been achieved for this project.

2.9) Metro Rail Projects in Mumbai Metropolitan Region:-

(1) Mumbai Metro Line-2 B:-

The estimated cost of the Mumbai Metro Line-2B (D.N. Nagar to Mandale) project, with a length of 23.6 km and 20 stations, is Rs.10,986 crore. The civil work of the said project is in progress, and a physical progress of 92% has been achieved to date.

(2) Mumbai Metro Rail Line-3:-

The original estimated cost of the Mumbai Metro Line-3 (Colaba-Bandra-SEEPZ) project, with a length of 33.5 km and 27 stations, was Rs.23,136 crore. Considering the local and geographical conditions of Mumbai, technical difficulties during implementation, cost escalation in land acquisition, rehabilitation, COVID-19, and issues regarding the finalization of the car shed location, the project cost increased by Rs.10,269.82 crore. Consequently, the State Government granted in-principle approval on August 25, 2022, for the revised Detailed Project Report (DPR) with a revised financial participation plan of Rs.33,405.82 crore. This includes approval for obtaining additional loans from the Japan International Cooperation Agency (JICA) and the increased financial shares of the Central and State Governments. The Central Government granted approval to the revised

project cost on February 29, 2024. The entire corridor has been opened for passenger traffic since October 08, 2025.

(3) Mumbai Metro Rail Line-4:-

The estimated cost of the Mumbai Metro Line-4 (Wadala-Ghatkopar-Mulund-Thane-Kasarvadavali) project, with a length of 32.5 km and 30 stations, is Rs.14,549 crore. Under this metro rail project, an amount of Rs.5,961 crore is to be made available by the Authority. A total of Rs.3,693 crore, comprising 50% of Central taxes and State/Local taxes, is to be provided as subordinate debt assistance, and the remaining amount will be made available as a loan from international financial institutions. The civil work of the said project is in progress, and a physical progress of 90% has been achieved to date.

(4) Mumbai Metro Line 4A:-

The Cabinet granted approval for the Mumbai Metro Line-4A (Kasarvadavali to Gaimukh) project (an extension of Metro Line-4), with a length of 2.7 km and 2 stations, on November 27, 2018. The estimated cost of the project is Rs.949 crore. Under this project, funds are to be raised as follows: Rs.517.51 crore from the Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA); subordinate debt of Rs.157.77 crore from the State Government towards 50% of Central taxes, 100% of State taxes, and land costs; and the remaining amount as a loan from an international bank. The civil work of the said project is in progress, and a physical progress of 96.36% has been achieved to date.

(5) Mumbai Metro Line-5:-

The estimated cost of the Mumbai Metro Line-5 (Thane-Bhiwandi-Kalyan) project, with a length of 24.9 km and 15 stations, is Rs.8,416.51 crore. In this metro rail project, Rs.4,707 crore is to be made available by the Authority. A total of Rs.1,352.25 crore is to be provided by the State Government as subordinate debt assistance towards 50% of Central taxes, 100% of State taxes, and land costs, while the remaining amount will be sourced as a loan from international financial institutions. The civil work of the said project is

in progress, and in Phase-1 (Thane-Bhiwandi), a physical progress of 97.51% has been achieved to date.

(6) Mumbai Metro Line-6:-

The estimated cost of the Mumbai Metro Line-6 (Swami Samarth Nagar-Jogeshwari-Vikhroli) project, with a length of 14.5 km and 13 stations, is Rs.6,716 crore. In this metro rail project, Rs.3,195.02 crore is to be made available by the Authority. A total of Rs.1,820.59 crore is to be provided by the State Government as subordinate debt assistance towards 50% of Central taxes, 100% of State taxes, and land costs, while the remaining amount will be sourced as a loan from international financial institutions. The civil work of the said project is in progress, and a physical progress of 85.97% has been achieved to date.

(7) Mumbai Metro Line 9 and 7A:-

Metro Line 9 (Dahisar to Mira-Bhayandar), which is fully elevated with a length of 10.40 km, and Metro Line 7A (Andheri to Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport), an extension of Metro Line 7 with a length of 3.17 km, have an estimated project cost of Rs.6,607 crore. Under this project, funds are to be raised as follows: Rs.3,336.51 crore from the Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA); interest-free subordinate debt of Rs.1,631.24 crore from the State Government towards 50% of Central taxes, 100% of State taxes, and land costs; and a loan of Rs.1,639.25 crore from a financial institution. The civil work for Metro Line 9 and Line 7A is in progress, and a physical progress of 98.97% and 67.55% has been achieved respectively to date.

2.10) Nagpur Metro Rail Project Phase - 2:-

The estimated cost of the said project is Rs.6,708 crore. The State Government's participation includes an equity of Rs.998.20 crore and subordinate debt assistance of Rs.212 crore, while the Central Government's participation includes an equity of Rs.998.20 crore and subordinate debt assistance of Rs.197 crore. An amount of Rs.717 crore will be

made available from other stakeholders. Additionally, it is proposed to obtain a loan of Rs.3,585.60 crore from the external financial assistance agency KfW, Germany. The total length of the project is 43.80 km, which includes Corridor 1A (MIHAN to MIDC ESR), Corridor 2A (Automotive Square to Kanhan River), Corridor 3A (Lokmanya Nagar to Hingna), and Corridor 4A (Prajapati Nagar to Transport Nagar). The civil work of the said project is in progress, and a physical progress of 33% has been achieved to date.

2.11) Pune Metropolitan Region Metro Rail Project:-

1) Pimpri-Chinchwad (PCMC) to Nigdi Corridor No. 1A:-

The estimated cost of the elevated metro corridor “Pimpri-Chinchwad (PCMC) to Nigdi Corridor No. 1A,” which is an extension of Line-1 (Pimpri-Chinchwad to Swargate) under Pune Metro Rail Project Phase-1, is Rs.946.73 crore. For the said metro rail project, Rs.67.02 crore will be provided by the Central Government as a grant. The State Government is to provide Rs.79.08 crore as a grant and a total of Rs.90.63 crore as subordinate debt assistance towards 50% of Central taxes and State/Local taxes. The civil work of the said project is in progress, and a physical progress of 35.51% has been achieved to date.

2) Hinjewadi to Shivajinagar Metro Rail Project:-

The implementation of the Hinjewadi to Shivajinagar Metro Rail Project is being undertaken by the Pune Metropolitan Region Development Authority (PMRDA) on a Public-Private Partnership (PPP) basis under the Design, Build, Finance, Operate, and Transfer (DBFOT) model. The estimated cost of the said project is Rs.8,313 crore. At present, a physical progress of 92% has been achieved for the project.

Fiscal Policy Strategy Statement

A. Prospects of the State's Economy and Fiscal Policy Overview :

1) As per the projections for the year 2025-26, the State's economy is expected to grow by 7.9% as compared to 2024-25. Meanwhile, the national economy is expected to grow by 7.4%. It is expected to maintain the direction of fiscal policy such that the growth rate of the state's economy remains permanently higher than that of the national economy. To achieve this, focus is being placed on the following aspects:-

1.1 Employment generation through state infrastructure and communication project:-

The State is focusing on infrastructure and communication project, which have far reaching implication for medium to long-term economic growth and employment generation.

1.2 Increasing Domestic and Foreign Investment:- During the World Economic Forum held in Davos, Switzerland, in the year 2026, the State Government signed Memorandums of Understanding (MoUs) with 78 companies, which is expected to bring in an investment of over Rs. 30 lakh crore and generate approximately forty lakh direct and indirect employments.

1.3 Keeping Revenue Deficit Limited:- As the State's growth rate is dependent on the growth of government revenue, continuous efforts are being made to achieve the State's revenue targets. In the financial year 2025-26, 107.22% of the budgeted revenue receipts will be collected, which would be help in limiting the revenue deficit for the said financial year.

1.4 Containment of Fiscal Deficit:- A significant increase is observed in the State Government's liabilities due to investments in infrastructure and communication projects. For the financial year 2025-26, the target fixed for the fiscal deficit as a percentage of the Gross State Domestic Product (GSDP) has been achieved. The State Government is permitted to undertake annual borrowings within the limit of 3% of the GSDP.

2) It is necessary to keep the ratio of the total debt of the State Government to the Gross State Domestic Product (GSDP) within 25%. As per the actuals for 2024-25, the ratio of accumulated liabilities to the GSDP is 20.40 %. In the year 2026-27, the debt is expected to be approximately 20.39% (within the debt limit of 25%).

3) As per the actuals for 2024-25, the ratio of interest on debt to revenue receipts is 11.09 %. According to the budget estimates for 2026-27, this ratio is expected to remain at 11.37 % (higher/lower).

B. Fiscal Policy and Strategic Priorities for the Ensuing Financial Year:-

The State's policy is to achieve sustainable, eco-friendly, and inclusive development. As there are signs of inflation coming under control, it is necessary to effectively implement policies to energize the State's economy.

(1) Taxation Policy:- Taxation policy is a crucial component for achieving the objectives of the fiscal policy. As per the budget estimates for 2026-27, the share of State Goods and Services Tax (GST) in the state's own tax revenue is approximately 45.01%. Following the implementation of GST, the authority to increase taxes rests with the GST Council. Therefore, in the ensuing year, emphasis will be laid on increasing various taxes under State Excise, Motor Vehicles Department, and Registration and Stamp Duty, as well as increasing non-tax revenue. Efforts will be made to plug revenue leakages and recover tax arrears. Strict measures will be taken in cases of tax evasion.

(2) Expenditure Policy:

2.1 Committed Expenditure: As per the budget estimates for 2026-27, 51.53% of the total revenue expenditure includes committed expenditure on salaries, pensions, and interest. To keep the revenue expenditure under control, the State is continuously making efforts to implement various measures such as efficient management of public debt, prioritization of expenditure, and effective management of limited resources.

2.2 Capital Expenditure:- Large-scale capital investment is being increased in the State to achieve a One Trillion Dollar Economy. There is a plan to complete infrastructure projects in a time-bound manner through various State Public Sector Undertakings (PSUs), Special Purpose Vehicles (SPVs), and Municipal Corporations. For this purpose, since funds are being made available to the concerned PSUs, SPVs, and Municipal Corporations in the form of grants, share capital, or loans, a significant increase in the State's revenue and capital expenditure is expected. On the other hand, it is necessary to increase expenditure in priority sectors such as human resource development, education, health, and water supply in the ensuing years.

2.3) To provide assistance to states for capital expenditure and to boost the economy, the Central Government has launched the "Scheme of Special Assistance to States for Capital Expenditure" since 2020-21. Under this scheme, interest-free loans are provided to states with a repayment period of 50 years. Under this scheme, the State of Maharashtra has received a fund of Rs11,199.37 crore in the year 2025-26. The Central Government has continued this scheme for the year 2026-27 as well.

(3) Medium Term Debt Management Policy (Government Borrowings) :- The State needs to raise debt for development work. A further increase in government borrowing is now likely in FY 2025-26 for infrastructure modernization. Various measures are being taken to reduce the amount of interest through efficient debt management. This includes measures like raising and reissuing short term debt securities along with long term debt securities. The Reserve Bank of India has formulated the Medium Term Debt Management Strategy (MTDS) for the state of Maharashtra for easy management of debt portfolio risk, reduction of long term financial risk, strengthening of fiscal policy and proper functioning of government bond market. The state government has agreed to accept the said policy.

It is proposed to raise a total of Rs. 1,92,069 crore in the financial year 2025-26. From these loans 78.10% will be raised from the open market at cheap rates. Net borrowing of Rs.1,50,000 crore from the open market is 73.43% of the fiscal deficit.

(4) Contingent and other liabilities :- Various government undertakings, corporations, special purpose aid companies and cooperatives have to raise loans for building infrastructure, for which the government provides guarantees to these institutions. The total outstanding guarantee given in the year 2025-26 is Rs.1,80,758.61 crore. In case of failure of the guarantee, the entire responsibility of the State Government lies with it.

(5) Unspent Funds :- Local self-government bodies, authorities and government departments have been instructed to return the unspent funds in the accounts of drawing and disbursing officers to the government. The said decision is being effectively implemented through the treasury.

D. Rationale for policy changes :- The economic policy of the state is an attempt to keep it in tune with the changing world conditions. The rationale for the partial shift away from fiscal management principles is as follows –

1. Natural Calamities :- Assistance has been provided by the State to the citizens affected by various natural calamities.

During the period from June to October 2025, assistance amounting to Rs.15,576 Crore has been provided to the affected farmer families for the loss of crops and agricultural land caused by heavy rains and floods, as well as for seeds and other allied supportive measures for the upcoming Rabi season.

2. Expansion of Urbanization :-

Maharashtra being one of the most developed and populous States, the pace of urbanization is high. Due to increasing urbanization, the financial system of the State is

strained due to increasing electricity demand, water supply, housing demand, transport system and other infrastructure facilities.

D. Policy Evaluation :-

The state has been successful in keeping the State's debt within the prescribed fiscal indicators by achieving a balance between deposits and expenditure. Keeping the financial health of the state sound will be the direction of the fiscal policy of the state government. The state's fiscal policy will help take the state's economy to \$1 trillion by 2029-30 and \$5 trillion by the nation's centennial year.

DISCLOSURE

See Rule 8(1) (a)

There are no significant changes in Accounting Standards, Policies and Practices in the year 2023-2025.

Form B-1

(See Rule 8 (1) (b))

TAX REVENUES RAISED BUT NOT REALISED (PRINCIPAL TAXES) (2024-25)

(Rs. In Crores)

Major Head	Description	Amount under dispute					Amount not under dispute					GRAND TOTAL (7+12)
		Over 1 year but less than 2 years	2 years and above but less than 5 years	5 years and above but less than 10 years	10 years and above	TOTAL (3 to 6)	Over 1 year but less than 2 years	2 years and above but less than 5 years	5 years and above but less than 10 years	10 years and above	TOTAL (8 to 11)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
0028	Taxes on Professions, Trades and Employment	17.96	31.98	12.35	3.86	66.15	3.56	3.39	2.05	1.10	10.10	76.25
0040	Sales Tax/VAT including taxes on Motor Spirits and Lubricants	383.96	14864.77	33845.47	14649.47	63743.67	175.34	3170.28	6749.71	2692.02	12787.35	76531.02
0040	Central Sales Tax	209.79	4746.72	14633.59	3064.04	22654.14	32.94	441.08	902.44	558.16	1934.62	24588.76
0045	Luxury Tax	0.00	9.40	12.84	3.28	25.52	0.63	1.19	5.97	1.13	8.92	34.44
0042	Entry Tax	2.15	8.40	37.08	23.03	70.66	0.00	0.00	0.11	2.90	3.01	73.67
0029	Land Revenue	2.13	702.83	160.34	156.24	1021.54	71.99	98.74	58.67	153.39	382.79	1404.33
0030	Stamps and Registration Fees	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
0045	Entertainment Tax	0.27	0.62	17.72	11.51	30.12	1.17	3.26	105.35	103.85	213.63	243.75
0853	Minor Minerals, etc.	39.51	339.50	187.67	111.90	678.58	239.14	1318.00	221.89	16.18	1795.21	2473.79
0853	Major Minerals	2.90	2.36	3.06	0.00	8.32	6.19	30.55	0.29	2.17	39.20	47.52
0039	State Excise	5.88	167.74	551.37	2.51	727.50	0.23	0.79	49.37	0.45	50.84	778.34
0041	Taxes on Vehicles	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	131.79	376.67	594.56	42.98	1146.00	1146.00
0042	Taxes on Goods and Passengers	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1647.95	1647.95	1647.95
0043	Electricity Duties	0.00	0.00	0.00	2791.91	2791.91	27.08	0.00	4593.31	0.00	4620.39	7412.30
0006	State goods and services tax	65973.91	7345.60	547.75	0.00	73867.26	8435.90	1729.92	81.19	0.00	10247.01	84114.27
	Total	66638.46	28219.92	50009.24	20817.75	165685.37	9125.96	7173.87	13364.91	5222.28	34887.02	200572.39

Note :- The outstanding amount pertains to the end of March figures for the year 2024-25

Note :- The outstanding amount pertains to the end of March figures for the year 2024-25

FORM B-2

[See Rule 8 (1)(b)]

ARREARS OF NON-TAX REVENUE (2024-25)

Major Head	Description	Department	Less than one year	One year and above but less than two years	Two years and above but less than five years	five years and above	Total (4 to 7)
1	2	3	4	5	6	7	8
	(A) Interest Receipts, Dividends and Profits		159.89	71.83	362.74	1284.42	1878.88
0049	(i) Interest Receipts		159.89	71.83	361.87	1283.29	1876.88
	a) From Departmental Commercial Undertakings	Cooperation & Text.	159.89	71.83	361.87	672.20	1265.79
	b) From Public Sector & Other Undertakings	Water Supply & Sanitation	0.00	0.00	0.00	175.70	175.70
		ADF(Fisheries)	0.00	0.00	0.00	435.39	435.39
0050	(ii) Dividends and Profit		0.00	0.00	0.87	1.13	2.00
		Cooperation	0.00	0.00	0.00	1.13	1.13
		M. Edu.& Drugs	0.00	0.00	0.87	0.00	0.87
	(B) General Services		112.62	232.58	395.50	532.15	1272.85
0055	Police Receipts	Home	90.43	191.97	331.92	410.90	1025.22
0056	Jails	Home	0.66	0.84	2.93	12.25	16.68
0058	Stationary and Printing	Industry	21.42	39.73	60.65	108.62	230.42
0059	Public Works	PWD	0.11	0.04	0.00	0.38	0.53
	(C) Economic Services		1629.21	2236.67	3753.29	5278.93	12898.10
0406	Forestry and Wildlife	Forest	0.20	0.24	0.43	1.48	2.35
0425	cooperation & Text.	Cooperation & Text.	3.36	2.55	6.87	65.03	77.81
0700, 0701 & 0702	Major, Medium and Minor Irrigation	Water Resources	771.35	1493.48	1278.41	2544.50	6087.74
0853	Non-Ferrous Mining & Metallu. Ind. (Royalty Receipts)	Industry	0.00	0.38	3.33	13.59	17.30
0853		Revenue	0.00	10.24	645.92	18.42	674.58
0801	Power (Other Receipts)	Water Resources	854.30	729.78	1818.33	2635.91	6038.32
	(D) Other Receipts (Social Services)		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
0230	Labour and Employment	Labour	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Grand Total (A+B+C+D)		1901.72	2541.08	4511.53	7095.50	16049.83

Form B-3

(See Rule 8 (1) (C))

Statement showing Guarantees given by the Government in 2024-2025.

Sr.No.	Name of the Department	Outstanding at the beginning of the previous year 2024-2025	Additions during the year 2024-2025		Deletions (other than invoked) in the year 2024-2025	Invoked during the year 2024-2025		Outstanding at the end of the year 2024-2025	Total guarantee entries at the end of 2024-2025	Guarantee commission or fees	
			4 (a)	4 (b)		Discharged	Not discharged			2024-2025 Receivable	2024-2025 Received
1	2	3			5	6	7	8	9	10	11
1	Urban Development Department	29100.00	12000.00	0.00	2000.00	0.00	0.00	39100.00	0	0.00	0.00
2	Public works Department	18640.00	15000.00	0.00	0.00	0.00	0.00	33640.00	3	1965.99	0.00
3	Co-operation, Marketing and Textile Department	3543.12	0.00	57.14	46.14	0.00	0.00	3554.12	268	2030.55	6.33
4	Industries, Energy and Labour Department (Energy)	28912.40	35468.69	0.00	12475.50	0.00	0.00	51905.59	2	0.00	0.00
5	Water supply and Sanitation Department	20.03	0.00	0.00	20.03	0.00	0.00	0.00	0	0.00	0.00
6	Social Justice and Special Assistance Department	255.00	0.00	0.00	58.59	0.00	0.00	196.41	0	0.68	2.75
7	Persons with Disabilities Welfare Department	69.50	0.00	0.00	13.88	0.00	0.00	55.62	5	18.41	0.00
8	Minority Development Department	496.98	0.00	0.00	2.73	0.00	0.00	494.25	0	2.77	0.30
9	Tribal Development Department	50.00	100.00	0.00	57.54	0.00	0.00	92.46	0	0.54	0.49
10	Home (Transport) Department	420.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	420.00	0	8.84	0.00
Total		81507.03	62568.69	57.14	14674.41	0.00	0.00	129458.45	278	4027.78	9.87

Note No 1 :- The guarantees shown under Item No. 4 (a) above do not include the guarantees given by the State Government to the Public Sector Undertakings/Corporations under its control for Official Development Assistance (ODA).

Note No. 2 :- As per the letter dated 29.10.2024 from the Urban Development Department, the guarantee of ₹2,00,00,00 crore provided to Mumbai Metro Rail Corporation for loans from the State Bank of India and HUDCO has been cancelled through Government Resolutions issued by the Finance Department dated 9.5.2024 and 17.5.2024 respectively. The Urban Development Department has informed that Mumbai Metro Rail Corporation now has no outstanding loans, as confirmed by No Dues Certificates issued by the State Bank of India, Power Finance Corporation, and HUDCO.

Note No. 3 :- As per the letter dated 28.04.2025 from the Accounts Officer (PAPU-04), Water Supply and Sanitation Department, it has been informed that no guarantees have been provided to the Department in the past few years. Therefore, the guarantee-related information for the department may be considered as "Nil." Hence, in Column No. 8, the government guarantee for the Water Supply and Sanitation Department has been shown as "Nil."

Note No. 4 :- The Department of Cooperation, Marketing, and Textiles has submitted the revised figures for the financial year 2024-2025 pertaining to the Maharashtra State Cotton Growers Marketing Federation under its jurisdiction. Therefore, the adjusted amount has been shown under column No 4(b).

FORM B-4**[See Rule 8(1)(d)]****Statement on the Number of Employees and Salary Expenditure (2024-25)**

Category of Employees	Number of Employees	Salary Expenditure (Rs. in Crore)
1	2	3
A) Government	513719	48848.56
B) Government Aided Institutions	747104	78930.21
C) Public Sector Units	199886	20168.36
TOTAL (A+B+C)	1460709	147947.13

Note :- 1) The above information pertains to the end of March figures for the year 2024-25.

2) Figures are provisional.

FORM B-5

[See Rule 8(1)(e)]

Statement of Government Expenditure

(Rs.in crore)

Object Head	Object of Expenditure	Previous Year Actuals (2024-25)	Current Year RE (2025-26)	Ensuing Year BE (2026-27)
1	2	3	4	5
1	Salaries	51669.01	57561.80	72953.04
2	Wages	3874.49	4956.94	2885.83
3	Overtime Allowance	52.96	45.35	48.27
4	Pensionary Charges.	58262.76	67278.92	92379.04
5	Rewards	69.87	80.23	108.92
6	Telephone, Elect.& Water Charges	616.50	771.83	706.42
10	Contractual Service	2090.11	3555.53	2966.19
11	Domestic Travel Expenses	239.40	336.53	467.49
12	Foreign Travel Expenses	0.07	5.57	4.63
13	Office Expenses.	5019.81	3415.83	2984.36
14	Rent/rates and taxes.	478.44	572.44	558.20
15	Royalty	0.00	0.00	0.00
16	Publications	15.64	32.64	35.37
17	Computer Expenses.	516.90	1021.53	1403.01
18	Off-Day Compensation	50.63	59.38	51.64
19	Diet Charges	957.36	1006.57	1285.83
20	Other Administrative Expenses.	484.68	968.36	1650.71
21	Supplies and Materials.	9039.02	18103.16	16800.46
22	Arms and Ammunition.	26.50	42.93	74.66
24	Petrol,Oil,Lubricants	276.45	328.39	451.16
25	Clothing and Tents.	116.62	162.19	231.40
26	Advertising and Publicity.	724.64	890.28	1487.20
27	Minor Works	7641.00	7866.89	10211.63
28	Professional Services.	758.74	962.06	956.83
29	Purchase of milk etc.	10.00	0.01	0.01
30	Other contractual Service	26.93	35.05	50.02
31	Grants-in-aid(non -salary)	154501.42	217686.15	193109.53
32	Contributions (Non Salary)	5400.34	5165.50	4040.39
33	Subsidies(non-salary)	56089.17	73742.55	54093.34
34	Scholarships/Stipend.	10512.11	11974.21	8202.65
35	Capital Investment	2868.51	6333.82	11482.78
36	Grants-in-aid (salary)	82434.77	86317.64	98618.95
41	Secret Service Expenditure.	21.05	19.58	24.23
42	Lump-sum Provision.	0.00	0.00	5566.56
43	Suspense	0.00	0.00	0.00
45	Interest	54064.03	62683.68	70715.84
50	Other Charges.	20384.65	24848.95	15227.06
51	Motor Vehicles	277.09	729.09	538.55
52	Machinery and Equipment.	3118.92	3763.32	3063.86
53	Major Works.	42554.57	54217.62	58293.05
54	Investments	22702.16	29391.80	26260.28
55	Loans and Advances.	12135.06	19417.49	15318.12
56	Re-Payment of loans	41805.78	57555.76	64526.47
57	Livestock	1.71	3.84	4.20
60	Other Capital Expenditure	49.09	916.06	172.09
63	Inter-Account Transfer.	10642.60	10326.99	18463.34
64	Write-off Losses	0.00	0.00	0.00
72	Repairs & maintance	39.49	50.06	34.93
Grand total		662621.06	835204.49	858508.53
70	Deduct Recoveries.	14005.71	21728.49	24515.20
Net Total		648615.34	813476.00	833993.33

Note: Figures may not add up due to rounding

FORM B-6

[See Rule 8 (1) (f)]

Components of Government Liabilities

No.	Category	Outstanding amount at beginning of the year		Raised during the Fiscal Year		Repayment/ Redemption during the Fiscal Year		Outstanding amount at the end of the Year		Remarks
		Previous Year Actuals (2024-25) (Y-2)	Current Year RE (2025-26) (Y-1)	Previous Year Actuals (2024-25) (Y-2)	Current Year RE (2025-26) (Y-1)	Previous Year Actuals (2024-25) (Y-2)	Current Year RE (2025-26) (Y-1)	Previous Year Actuals (2024-25) (Y-2) (Sr.No.3+5-7)	Current Year RE (2025-26) (Y-1) (Sr.No.4+6-8)	
{1}	{2}	{3}	{4}	{5}	{6}	{7}	{8}	{9}	{10}	{11}
1	Loans from Centre	47275.83	58696.51	12786.29	21409.59	1365.61	1549.86	58696.51	78556.24	
2	Special Securities issued to the NSSF	33231.98	27851.27	0.00	0.00	5380.71	4876.50	27851.27	22974.77	
3	Borrowing from Financial Institution/Banks	26830.02	31701.27	7846.67	7284.00	2975.42	3598.50	31701.27	35386.77	
4	Market Borrowing	502792.45	593710.35	123001.94	150000.00	32084.04	32501.00	593710.35	711209.35	
5	Ways and Means/ OD from RBI	0.00	0.00	0.00	15030.00	0.00	15030.00	0.00	0.00	
6	Providend Funds, etc	30259.90	30622.93	5769.88	5856.00	5406.85	7036.00	30622.93	29442.93	
7	Reserve Deposits	70114.75	73788.86	24918.60	19667.00	21244.49	26310.00	73788.86	67145.86	
8	Off - Budget Borrowings	20.00	23875.00	24125.00	5790.00	270.00	392.31	23875.00	29272.69	
9	Other Liabilities	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
	TOTAL	710524.93	840246.19	198448.38	225036.59	68727.12	91294.17	840246.19	973988.61	

FORM B-7
[See Rule 8 (1) (g)]
Miscellaneous Liabilities Outstanding

(Rs. In crore)

Description	Name of Department	Outstanding Amount at the end of year 2024-25
1	2	3
A: Major works, contracts and supplies	Water Resources Dept.	1761.37
	Public Work Dept.	48889.91
	Higher & Technical Education Dept.	561.92
	Tourism & Cultural Affairs Dept.	122.00
	Registration and Stamp Dept.	1.52
	Planning	0.00
	Social Justice & S.B.C.Department	87.72
	Total	51424.44
B: Arrears of grants payable to various institutions including Panchayat Raj	Water Resources Dept.	0.00
	Public Work Dept.	0.00
	Higher & Technical Education Dept.	0.00
	Tourism & Cultural Affairs Dept.	0.00
	Registration and Stamp Dept.	0.00
	Planning	1192.85
	Total	1192.85

Note - Only Major Works and Contracts above Rs. one crore each.

Form B 8

[See Rule 8 (1) (h)]

Quality of Investments Based on Outcomes (Expenditure)

Sr. No.	Sector	Indicator	Description of Units	Total amount spent in year 2024-25 (Rs. In lakhs)	Total Units in year 2024-25	Amount spent Per Unit in year 24-25	Remarks
1	2	3	4	5	6	7	8
	Roads (P.W.D)	Amount spent per unit of Roads	Rs (Lakhs) / Lane kilometers				
1		Asphalting : New Construction		736389.17	5995.94 Lane kms	Rs. 122.81 Lakhs / Lane kilometer	
				*284.70	* 26.259 km	Rs. 10.84 Lakhs / Lane kilometer	Work done by Forest Department
2		Asphalting: Black Topping only		693786.35	10503.44 Lane kms	Rs. 66.05 Lakhs / Lane kilometer	
				*0.00	*0.00	*0.00	Work done by Forest Department
3		Water-bound macadam		8159.47	251.10 Lane kms	Rs. 32.49 Lakhs / Lane kilometer	
				*1987.87	*6032.07 kms	*Rs. 0.33 Lakhs / kilometer	Work done by Forest Department
4		Cement concrete		289124.98	1033.91 Lane kms	Rs.279.64 Lakhs / Lane kilometer	
				*118.73	*94.94 kms	*Rs. 1.25 Lakhs / kilometer	Work done by Forest Department
5	Buildings (P.W.D)	Amount spent per unit new building area made usable	Rs(Lakhs) / Sq. mt.	27579.04	98496.58 kms/sq.mt	Rs.0.28 Lakhs per sq.mt.	Due to the increase in the price of construction materials, the construction cost per sq.m. has increased.
				*9122.85	*6252.39 sq. mt.	*Rs1.46 lakhs per sq.mt.	Work done by Forest Department
6	Irrigation (Water Resources department)	Amount spent per unit of additional water storage created	Rs (Lakhs) / million meter cube	939411.41	182.852 Mm3	Rs. 5137.55 Lakhs/Mm3	
				*543.62	*41106.42 Mm3	*Rs. 0.01 Lakhs/Mm3	Work done by Forest Department
7		Amount spent per unit increase in command area	Rs (Lakhs) / hectares	1477149.92	112651.00 hectares	Rs. 13.11 Lakhs/hectare	
				*101.51	*33 hectares	*Rs.3.08 Lakhs/ hectares	Work done by Forest Department
8	Watersheds (Soil & Water Conservation Dept.)	Amount spent per unit on watersheds completed	Rs. / hectares	0.00	0.00	0.00	
			Rs. / watershed completed	*194.90	*39 watersheds	*Rs. 5.00 Lakhs/ watershed	Work done by Forest Department
9		Amount spent per unit on watersheds in progress	Rs. / hectares	12.00	5455 hectares	Rs. 0.0022 Lakhs/ hectares	
			Rs./ watersheds work in progress	*170.00	*222 watersheds	*Rs0.77 Lakhs/ watershed	Work done by Forest Department
10	Watersheds (Soil & Water Conservation Dept.)	Amount spent per unit on watersheds completed	Rs. / watershed completed	0.00	0.00	0.00	
11		Amount spent per unit on watersheds in progress	Rs./ watersheds work in progress	8.70	27 villages	Rs. 0.32 Lakhs/ village	
12	Power (Energy Dept.)	Power Generated	Rs / unit Generated (Net)	0.00	0.00	0.00	
				*0.00	*0.00	*0.00	Amount deposit in M.S.E.B. Dept.
13		Power Purchased	Rs / unit Purchased	0.00	0.00	0.00	
				*30.24	*234597 Mill. Units	*Rs. 0.00012 Lakhs /unit	Amount deposit in M.S.E.B. Dept.
14		Power Billed	Rs / unit Billed	0.00	0.00	0.00	
				*0.00	*0.00	*0.00	Amount deposit in M.S.E.B. Dept.
15		Percentage collection	% collected of that billed	0.00	0.00	0.00	

Note - * This figures related to Forest department

Form B- 9

[See Rule 8(1) (i)]

Quality of investments based on outcomes (Revenue)
(Revenue collection from select sections)

Sr.No.	Sector	Indicator Revenue Collected	Description of Units	Total Amount Collected In Year (2024-25) (Rs. in crores)	Unit In Year (2024-25)	Revenue Collected Per Unit In Year (2024-25)	Remarks
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Forestry	From Forest area	Revenue collected per hectares of forest area	278.96	6199276 Hectare	0.000045/-per Hectare (Rs. in crores)	
2	Sales Tax	From Sales Tax	100 x revenue collected as a % of GSDP	59254.11		1.28 % of GSDP	
3	Professional Tax	From Professional Tax	100 x revenue collected as a % of GSDP	3112.25		0.07 % of GSDP	
4	Tax on Goods and Passenger	From Tax on Goods and passenger	100 x revenue collected as a % of GSDP	850.78		0.02% of GSDP	
5	Electricity Duty	From Electricity Duty	100 x revenue collected as a % of GSDP	14666.35		0.32 % of GSDP	
6	Excise Duty	From Excise Duty	100 x revenue collected as a % of GSDP	25465.95	4622138 GSDP at current prices (Rs.in crores)	0.55 % of GSDP	
7	Stamps and Registration	From Stamps and Registration	100 x revenue collected as a % of GSDP	59149.91		1.28% of GSDP	
8	Taxes on vehicles	i) From Light weight motor vehicles	100 x revenue collected as a % of GSDP	9498.83		0.21 % of GSDP	
9		(ii) From Heavy weight motor vehicles		1137.21		0.02 % of GSDP	
10	State Goods and Services Tax	From SGST	100 x revenue collected as a % of GSDP	172723.72		3.74 % of GSDP	
Note : GSDP for 2024-25 at current prices is Rs. 46,22,138. crores based on estimated figures received from Directorate of Economics & Statistics.							

Form B- 10
[See Rule 8(1) (i)]
Revenue Foregone

(Rs. in crore)

Sr. No.	Department	Name of the Scheme	Total Amount of Revenue Foregone in (2024-25) Financial year	Remarks
1	2	3	4	5
1	Revenue & forest (Revenue)	Entertainment Tax	0.00	Tax exemption
		revenue tax rebate	2.94	Tax exemption
		Minor Minerals	2.16	Tax exemption
		Agriculture tax Land Revenue) (General land revenue, non agriculture tax, zilla parishad tax, gram panchayat tax)	2.48	Land Revenue exemption
		Land Revenue	0.00	Land Revenue exemption
		Cess on Land Revenue zila parishad cess gram panchayat cess	17.00	Land Revenue exemption
		Total	24.58	
2	Industry, Energy & Labour (Energy)	Maharashtra Electricity Duty Act, 2016	152.65	BEST + Adani + Tata
			1082.00	
		Total	1234.65	
3	Home (Transport)	Waiver of interest on the bare tax amt. paid under section 8(A)(4) of Mumbai Motor Vehicle Tax Act 1958	0.41	Interest exemption
		Forgone Tax & Interest regarding late intimation in non-use vehicle cases under section 3(3) of Mumbai Motor Vehicle Tax Act 1958	1.08	Tax & Interest exemption
		Total	1.49	
4	Revenue & forest (Stamp duty & Registration)	Agriculture credit policy	0.03	Stamp duty exemption
		Co-operative sector	263.81	Stamp duty exemption
		Defence sector	0.32	Stamp duty exemption
		Education sector	2.15	Stamp duty exemption
		Government Servant	0.64	Stamp duty exemption
		Housing policy	69.77	Stamp duty exemption
		Industry policy	12.99	Stamp duty exemption
		IT park	1.20	Stamp duty exemption
		Port Development	0.12	Stamp duty exemption
		Local body	15.25	Stamp duty exemption
		MSEB	0.07	Stamp duty exemption
		Slum deveelopment	0.17	Stamp duty exemption
		Social welfare policy	0.75	Stamp duty exemption
		Special Township	140.72	Stamp duty exemption
		Tourism policy	18.73	Stamp duty exemption
		Women wefare	522.67	Stamp duty exemption
		Deendayal Upadhyay	0.20	Stamp duty exemption
		Group Incentive Scheme	12.39	Stamp duty exemption
		Salokha Yojna	2.55	Stamp duty exemption
		Chief Minister Solar Energy	3.83	Stamp duty exemption
		Maharail Pune-Nashik	40.66	Stamp duty exemption
		Total	1109.02	
5	MGSTD	Amnesty Scheme 2025(P.S.U)	7281.54	Hindustan Aeronoutics Ltd.(HAL) paid amount of Rs.2470.97 Cr out of outstanding demand of Rs 9752.51 Cr in Amnesty Scheme 2025. Amount forgone is Rs.7281.54
		Total	7281.54	
		Total (1+2+3+4+5)	9651.28	